Radu Herjeu

Părerea unui om obişnuit

O selecţie de editoriale publicate în revista *ALTFEL* şi în ziarul *Jurnalul Naţional*, în perioada 1998-2001

Eu cred în Jean Valjean

Nu ştiu dacă Jean Valjean a existat. Sau dacă fiinţa în carne şi oase care, poate, l-a inspirat pe Victor Hugo când a scris Mizerabilii, semăna atât de bine cu personajul principal. În această lume a sfârşitului de secol mi-e din ce în ce mai greu să cred. În această revărsare de superficialitate, egoism, prostie şi agresivitate, mi-e greu să cred că există diguri construite din cel mai pur material uman, aşa cum a fost Jean Valjean. Există însă, în fiecare dintre noi, dorinţa ascunsă ca cei dragi să fie asemănători idealurilor noastre. De aceea, de câte ori cunosc un om, se trezeşte în mine speranţa că-l voi întrezări, măcar puţin, o clipită, pe Jean Valjean. Şi, fericit de întâlnire, vom putea merge mai departe. Împreună. Cu timpul, am învăţat că nu e de ajuns ca Jean Valjean să existe. El trebuie descoperit chiar şi în spatele celor mai agresive ziduri. Trebuie să te ridici cât mai aproape de vârful pe care l-a aşezat Hugo. Pentru a-l vedea pe Jean Valjean, trebuie să fii un pic Jean Valjean.

Un profesor de limba română din liceu ne spunea că fiecare om vede în jurul lui atâta frumos cât există în el. De aceea, cu cât mai înaltă este bolta sufletului, cu atât frumuseţea celuilalt trezeşte ecouri prelungi. De aceea, de câte ori nu-l văd pe Jean Valjean, privesc în mine şi-mi măsor deschiderea porţii. Mi-e greu să cred şi totuşi merg printre oameni, cu privirea în ochii lor. Şi-l împing de fiecare dată pe Jean Valjean să se recunoască în ceilalţi.

Această revistă este o altfel de revistă pentru altfel de oameni. Pentru cei care nu şi-au închis porţile, pentru cei care vor mai mult de la viaţă decât ipostaza de spectatori, de consumatori de non-valoare. Este o revistă pentru cei care mai cred încă în Jean Valjean. În încercarea noastră, ne-am lovit de scepticismul multora şi de întrebarea: „Ce aveţi nou?“. Avem un altfel de ideal. Pentru altfel de oameni. Pentru cei care îl caută încă pe Jean Valjean în ei şi în ceilalţi.

Pentru cei care caută mijloacele de a depăşi limita mediocrităţii şi, implicit, a singurătăţii.

O altfel de revistă...

Există în viaţa noastră momente în care nevoia de punţi între noi devine prea puternică pentru a o mai putea ascunde în colţul cu frustrări. Revista noastră se doreşte o astfel de punte. Am intrat într-o epocă în care individului-consumator i se oferă hrană pentru instinctele sale, în speranţa că va cere

din ce în ce mai mult. Şi societatea se va rostogoli mai departe, neantizându-ne pe toţi într-un uriaş bulgăre de indiferenţă şi singurătate. Se inventează generaţii care întorc spatele valorilor şi deschid porţile superficialului şi ale kitschului, ale inculturii şi agresivităţii. O generaţie care urlă în pieţe şi sfârşeşte prin a se închide în case. O generaţie în care celălalt nu există. El doar concurează. O generaţie care n-a auzit de Jean Valjean. Împinşi de maeştrii publicităţii spre lumea derizoriului, tinerii se acoperă cu măşti zâmbitoare. Şi-ntorci capul şi nu mai vezi privirile uşor melancolice şi uşor optimiste, uşor îndurerate de imperfecţiunile creaţiei şi dornice de frumos ale lui Jean Valjean.

Am vrea să revedem aceste priviri aţintite asupra paginilor revistei noastre. Şi vă promitem că veţi găsi în paginile ei tot ceea ce v-aţi dorit pentru a putea ajunge la înălţimea ochilor lui Jean Valjean. Pentru a avea puterea de a-l recunoaşte. Şi de a-l iubi. Şi de a vă iubi.

Aştept să vă redescoperiţi apartenenţa la o altfel de generaţie. La cea care n-are limite de vârstă. Sau de apartenenţă socială şi politică. La generaţia „Nouă ne pasă!“. Şi la umanitatea care ni l-a dat pe Jean Valjean.

ALTFEL - nr. 1 - noiembrie 1998

Uneori mă simt bun

Uneori mă simt bun, uneori mă simt rău. Ca mai toţi oamenii. Trec de la o stare la alta în funcţie de oameni, de vremuri, de iubire, de ură, de minciună, de răutate, de frumuseţe… Uneori mă simt bun. Mai ales atunci când mă simt înăuntrul acestei societăţi. Atunci când descopăr chiar şi vagi urme de punţi aruncate peste hăurile care ne despart. Uneori mă simt rău. Atunci când mă uit în oglindă şi nu recunosc pe nimeni. Sau când mă uit în jurul meu şi am aceeaşi senzaţie.

Uneori mă simt bun. Când ascult muzică de Vivaldi sau Beethoven. Încerc să-mi imaginez cum ar fi arătat lumea de-acum dacă ei ar mai fi trăit. Oare i-ar fi auzit cineva? Mă mai simt bun atunci când îmi zâmbeşte cineva pe stradă. Deşi ştiu că uneori nu e meritul meu. Mă simt bun pentru că mă pot bucura de zâmbetul altcuiva. Uneori mă simt rău. Atunci când mă uit la o femeie ce-şi dă foc în piaţă. Mă simt rău pentru că sunt dincolo de

ecran şi nu pot face nimic. Mă simt rău pentru că unii au fost lângă ea şi n-au făcut nimic. Mă simt rău pentru că nu s-a cutremurat pământul de atâta indiferenţă. Mă simt rău că se cheltuiesc miliarde pentru distracţia unei generaţii fără busolă. Pentru construirea zidului de fum. Că nu se construieşte un NORD pentru această generaţie. Pentru că e uşor de manipulat.

Uneori mă simt bun. Atunci când aflu că un copil al străzii a primit o ciocolată. Pentru că simt gustul ei în gură. Pentru că simt bucuria lui în suflet. Mă simt bun când oamenii evadează din junglă. Când, pentru a ajunge mai repede la iluziile noastre, mai mici sau mai mari, nu mai călcăm pe nimeni în picioare. Mă simt bun când privesc Peleşul. Pentru că aparţine poporului meu. Pentru că există creatori de frumos care pot construi astfel de castele. Mă simt bun şi când intru în Trei Ierarhi. Pentru că nu sunt singur. Mă simt bun când Cassius Clay aprinde flacăra olimpică. Mă simt bun când plouă şi nimeni nu-mi interzice să merg desculţ.

Uneori mă simt rău pentru că suntem minţiţi mereu şi mereu. Şi mă simt rău pentru că nu deschidem ochii. Mă simt rău pentru că ne cred proşti. Mă simt rău pentru că oamenii nu au ce merită. Şi mă mai simt rău când o asistentă şi un şofer ucid un om, abandonându-l în frig. Şi mă simt rău că nu păţesc nimic. Mă simt rău când moare un Sorescu. Mă simt rău şi pentru c-a murit Vlad Ţepeş. Uneori mă simt rău pentru că simt conspiraţia împotriva adevărului. Mă simt rău că n-am ars cu Giordano Bruno. Şi că n-am să ard lângă noii luptători împotriva inchiziţiilor.

Uneori mă simt bun. Când pomii nu uită să înverzească în fiecare an. Când cineva nu se sinucide. Când cineva iubeşte. Când cineva îl citeşte pe Fromm. Mă simt bun când Gabi Szabo câştigă medalii pentru ţara ei, România. Şi când vorbeşte româneşte. Mă simt bun când oamenii aplaudă 15 minute un regizor român. Uneori mă simt rău. Când fiica marelui Sadoveanu este dată afară din casă. Când, la acest sfârşit de an, se vorbeşte mai mult de Viagra şi de reforme. Mă simt rău că, uneori, mi-e greu să mai cred. Mă simt rău că a mai trecut un an şi n-am schimbat lumea.

Uneori mă simt bun. Când aud cuvântul „Prietenie“ spus serios. Când un om de 77 de ani zboară în spaţiu. Când ne aducem aminte de eroi. Când un om îşi trimite pătura celui care a rămas fără casă din cauza ploilor. Mă simt bun când stau alături de Octavian Paler. Când nu-l cred când spune că n-a scris pentru ceilalţi. Când ştiu că un cuvânt poate mişca lumea. Când oamenii simt nevoia să se bucure împreună în piaţă pentru că România a strălucit iar. Când se pun flori pe apa râului şi se simte româneşte de o parte şi de alta. Şi imediat mă simt rău, pentru că apele acelui râu au uitat mirosul de flori. Uneori mă simt bun când inima noastră bate la Alba Iulia. Când

Mihai Viteazul a intrat în catedrală. Când oamenii îşi aduc aminte de 1918. Când îşi aduc aminte de oameni. De vecin. De străin.

Uneori mă simt bun. Când găsesc o poartă deschisă într-un sat din inima ţării, în mijlocul nopţii. Când un şofer din America îmi dă o umbrelă cadou pentru că plouă lângă Casa Albă. Când un turc îmi vorbeşte la Izmir despre România. Uneori mă simt rău. Când mamele sunt date afară de copii. Că ne-am obişnuit să nu tresărim când privim ştirile. Că ne impresionează mai mult moartea eroinei principale dintr-o telenovelă decât moartea unui copil sfârtecat de o bombă ucigaşă. Când computerele au luat locul prietenilor. Când cărţile rămân necitite. De milioane de oameni.

Uneori mă simt bun. Uneori este Crăciun….

ALTFEL - nr. 2 - decembrie 1998

Disperarea de a merge mai departe

Nu ne-am văzut de mult. A trecut o nouă cumpănă între ani de-atunci. Am început să numărăm un nou şir artificial de 365 de zile cu speranţa că ne vom descurca mai bine. Că oamenii vor deschide iar ochii, aşa cum o făceau când nu aveau nimic de împărţit. Că îi vor redescoperi pe cei de lângă ei şi pe cei din oglinzi. Că-şi vor aduce aminte de verbul *a iubi*. Şi că-l vor folosi aşa cum trebuie. Că nu se vor mai naşte copii fără părinţi, că nu vor mai muri copii fără părinţi.

Şi noi, cei de la revista ALTFEL, am sperat că vom continua să ne întâlnim cu voi, din lună-n lună, ca nişte adolescenţi plini de idealuri, timizi şi temători, dar explodând de viaţă şi dornici de-a merge, întotdeauna, mai departe.

Am sperat în van. Au trecut 4 luni de la precedenta revistă. Au trecut 4 luni în care am sperat că „un cineva“ îşi va da seama că oamenii nu sunt doar roboţi meniţi să-i crească lui producţia ci că au nevoie de cultură, de vis, de idealuri, de prietenie şi de speranţă pentru a putea merge mai departe.

Se sponsorizează orice: urletele unei generaţii al cărei nord a fost şters de pe busole printr-un scenariu mediatic, fotbal al unor parlamentari obosiţi, concursuri de seminuduri, piese de teatru la care nu-şi permit să intre decât

milionarii.

E greu să convingi că un act de cultură nu se măsoară în kg. sau în metri. Că nu se adună oamenii care se strâng la un loc ca să-ți rezulte valoarea evenimentului. Că unui copil mic nu-i dai numai dulciuri, doar pentru că așa vrea el.

Și nici bolnavului de plămâni nu-i vinzi țigări, frecându-ți mâinile satisfăcut că profitul tău crește. Că, uneori, trebuie să privești înainte și să vezi în ce măsură o generație automatizată și șablonizată în comportament și nevoi (întotdeauna ușor de satisfăcut prin filiera publicitate-produs) poate supraviețui ca organism viu. Dacă nu cumva ușurința cu care sunt tratate astăzi valorile umane nu se va întoarce împotriva celor care se folosesc de toate mijloacele pentru a-i convinge pe tineri că rostul lor pe pământ este să se distreze.

Trist zâmbet îți apare când vezi Gioconda folosită în spoturi publicitare care recomandă o pastă de dinți. Oare câți dintre cei ce-o vor cumpăra, știu cine sau ce este Gioconda? Și câți dintre ei va fi capabil vreodată să picteze o Giocondă?

Oare nu cumva un mediocru este prea ușor de manipulat? Oare nu cumva trebuie găsite mijloace din ce în ce mai complexe pentru a-și fura unul altuia clienții? Nu v-ați plictisit de faptul că orice detergent spală mult mai bine decât alți detergenți? Oare așa vom face și cu oamenii? Oare vom ajunge să-i publicizăm pe cei care vor mai mult pentru a-i convinge pe ceilalți să le folosească creațiile?

Întrebări ale disperării? Poate. Dar o disperare a mersului înainte, pe brânci, în genunchi, cu ochii înlăcrimați de praful lăsat de copitele noilor trupe de manevră, goniți sau amânați, desconsiderați sau compătimiți. Disperarea de a merge mai departe. De a da tot ce poți pentru ca goana spre o societate alienată, a nonvalorii, a fricii de oameni să întârzie măcar cu o clipă.

Disperarea de a te pune de-a curmezișul, în calea celor care măsoară oamenii în cantitatea de bani pe care le-o pot aduce. Disperarea de a zâmbi, în speranța că cineva din mulțime mai are nevoie de zâmbetul tău.

Disperarea de a dărui, cu iluzia că undeva va fi primit. Disperarea de a iubi oamenii, în asteptarea clipei când vor avea nevoie de tine. Cu disperarea de a nu te lăsa, tu însuți, pradă disperării. Cu disperarea de a crede că viața ta trebuie să însemne ceva. Că tu trebuie să însemni ceva. Că nu vei rămâne al 234.567-lea cumpărător al unui celular.

Și, din când în când, ți se face frică văzând hăul care se lărgește în jurul tău. Cum oameni în care ai crezut, se așează obosiți pe banda rulantă. Cum

închid ochii să se odihnească nițel şi se trezesc în malaxorul de produs indiferență.

Putem spune ce valoare are o pizza. O putem face cu o poezie? Sau cu o culoare? Sau cu un vis, cu un ideal, cu o prietenie? Ce speriați ne simțim când nu putem cuantifica totul, când nu putem cântări şi porționa sentimentele şi oamenii, când ne vedem în imposibilitatea de a da cât primim. Disperați?

Vă aşteptăm să ne contopim disperările de a merge mai departe împreună. Să dăm un sens acestor disperări. Să credem din nou în noi.

ALTFEL - nr. 3 - mai 1999

Războiul din noi

Războiul s-a sfârşit! Oare?

Dragi prieteni, am intrat într-un perimetru înconjurat de sârmă ghimpată şi de indicatoare pe care scrie „atenție, cad bombe!“. Din loc în loc, câte o moviliță ne ascunde, celor destul de atenți, o mină.

Şi, atraşi de strălucirea luminii de dincolo de tunelul sârmei ghimpate, ne străduim să facem salturi caraghioase şi să ne împărțim privirile atât cerului cât şi pământului.

Am început să economisim minutele acordate celorlalți pentru a nu avea senzația, din ce în ce mai frecventă, că noi nu contăm. Am început să ne băgăm în seamă cu înverşunare, pentru a putea spune „suntem importanți!“. Undeva, lângă noi, uneori atât de aproape că trebuie să ne ferim fețele, mor oameni pentru simplul fapt că există. Ne-am obişnuit să-i pri-vim la televizor, să-i compătimim şi să mutăm apoi canalul la o emisiune de divertisment care premiază prostia şi conformismul.

Credem că războiul este ACOLO, dincolo de o graniță formală, că alții trebuie să se ocupe de asta, că lumea se împarte în buni şi răi. Uităm indiferenți. De fiecare dată uităm indiferenți. Şi mergem pe stradă cu capul în pământ, preocupați exclusiv de modul grațios în care ne punem un picior în fața celuilalt. Din când în când, cineva ne îmbrânceşte. Sau ne întreabă ceva, şi ne uităm urât la el pentru că ne-a deranjat din dulcea reverie a singurătății, ne-a încălcat spațiul intim. S-au apropiat prea mult şi astfel au

devenit potenţiali duşmani.

Duşmanii trebuie trataţi ca atare. Ba chiar există teorii, din ce în ce mai bine predate prin mass-media, de prevenire a agresiunii prin atac. Şi ne trezim în zale, privind scrutători câmpul de bătaie, în aşteptarea celui mai mic nor de colb care să ne anunţe cavaleria inamică. Ne construim cazemate, din ce în ce mai sofisticate, mai greu de pătruns de orice vietate care le-ar putea face vulnerabile, odată ajunsă înăuntru.

Fiecare fâlfâit de aripi devine o rachetă Tomahawk teleghidată, fiecare zâmbet, un avion invizibil, fiecare mână întinsă, o mitralieră. Şi scoatem din noi tot ceea ce ne poate apăra, tot ce avem mai urât şi mai violent. Violenţei i se răspunde cu violenţă. Aţi observat că oamenii nu se mai uită unii în ochii celorlalţi? Nu vor să fie interceptaţi de radare, le e teamă că ţinta, odată reperată, este imobilizată ca o pradă a şarpelui boa şi că orice zbatere este inutilă.

Din când în când, privim prin ochelarii fumurii de camuflaj şi descoperim, uluiţi, că nu mai există prieteni, ci doar aliaţi. Şi începe grețoasa ceremonie de încheiere a alianţelor, de cedare şi de compromisuri. De vindere a idealurilor şi de cumpărare a convingerilor. Renunţăm la credinţe pentru victoria finală. Şi nu-i pierdem din ochi pe aliaţi. Ei pot deveni oricând duşmani, nu-i aşa?

Să nu vă lăsaţi păcăliţi, soldaţi! Nu există gesturi dezinteresate. Nu există oameni cinstiţi. Nu există iubire. Totul e război. Caruselul acesta agresor-victimă se învârte ameţitor. Odată intrat în hora aceasta, nu mai poţi ieşi. Ţi-e frică de capitulare, ţi-e frică şi de pace, atât timp cât nu primeşti garanţii de securitate. Şi cine să ţi le dea?

Aţi auzit de teoria superînarmării pentru a asigura pacea?

Doamnelor şi domnilor, pregătiţi-vă pentru luptă! Lasaţi la o parte toate valorile umane, toate mustrările de conştiinţă. Toţi cei de acolo, de afară vă sunt duşmani. Nu priviţi cu insistenţă în voi, că s-ar putea să descoperiţi alţii. Privirea înainte, folosiţi binoclul. Ţintiţi întotdeauna inima sau capul celuilalt. Sunt zonele cele mai sensibile. Trageţi aer în piept. Gândiţi-vă că dacă nu trageţi voi, trag ei. FOC!

Dragi prieteni, priviţi-vă în oglindă şi veţi înceta să vă mai întrebaţi de ce au murit oameni în Iugoslavia.

Radu Herjeu

Eclipsa inimilor noastre

Când veți citi aceste rânduri, eclipsa, probabil, tocmai va fi trecut. Vă veți fi pus ochelarii (unicii adevărați și atoateprotectivi) și vă veți fi minunat de fenomenul acesta extraordinar, pe care mintea umană nu-l poate cuprinde, ci doar asimila ca pe un eveniment publicitar și, eventual, estetic. Vă veți fi dat seama, poate, de micimea noastră și de incapacitatea iluzoriilor lideri umani de a opri, dacă vrerea le-ar fi fost astfel, acoperirea soarelui. Se vor fi găsit unii care să folosească uriașa juxtapunere pentru foloase personale. Mi-aduc aminte de vrăjitorii din vechime care aveau grijă să manipuleze teama oamenilor de întuneric și de inexplicabil.

Bănuiesc existența unora care vor fi așteptat, speriați, celelalte semne ale sfârșitului. Care vor fi dat interpretări cât mai puțin umane multelor nenorociri care se abat cu sau fără eclipsă asupra noastră.

Dacă sunteți poetici, veți fi scris o poezie închinată frumuseții eclipsei, care, nu-i așa, e egalată doar de cea a persoanei iubite. Feți fi găsit înțelesuri și metafore de care universului nu-i pasă.

Dacă sunteți mai pragmatici, veți fi criticat proasta pregătire a autorităților care, evident, vor fi ratat șansa de a folosi eclipsa pentru propășirea neamului românesc, ce, prin merite deosebite, a făcut posibilă derularea momentului maxim chiar deasupra noastră (cutreierând, de curând, câteva țări străine, am aflat că momentul maxim e ba la Graz, ba la Balaton..., ba în sudul Angliei).

Oricum vom fi, nu vom fi putut rămâne indiferenți la acest fantastic balet cosmic, atât de grandios încât, măcar pentru o secundă, ne vom simți din nou oameni, împreună în fața lui, neputincioși, dar împreună. Ce nu știu este dacă ne vom fi adus aminte de acest lucru. Dacă vom fi realizat similitudinea dintre eclipsa de acolo, de departe, periculoasă doar pentru cei care se încred „în imitații" și cea care a cuprins de mult inimile noastre. Nu e o figură de stil. Imaginați-vă un uriaș angrenaj social, din care conformismul, ipocrizia, izolarea și autopromovarea sunt doar câteva rotițe ce acoperă, încet dar sigur, sâmburele uman din noi. Vedeți umbra aceea prelingându-se peste matca aceea divină din noi? Vedeți aura aceea care se chinuie să iasă din strânsoarea întunericului? V-ați gândit că, fără ochelarii adecvați, puși la dispoziție de aceeași societate generoasă și atotuniformizatoare, am fi orbiți de fenomenul ce se petrece în noi? Mai sunt câțiva care, din prea puțină educație, uită să-și pună ochelarii. Și-atunci, striviți de grozăvia eclipsei interioare, vor alege una dintre cele două căi: vor lupta (crâncenă, duioasă și

naivă încercare) sau vor muri. Poate nu fizic, dar, striviți de implacabilitatea infiltrării sistemului în sufletele noastre, vor ajunge epave ale umanului, plutind în derivă între conformism şi adevăr, între valori şi singurătate, între unii şi ceilalți, între eclipse de soare şi eclipse de lună.

Aşa cum spuneam, unii vor lupta. Vor ieşi din întunericul protector şi se vor propune în lumina ochilor celorlalți, martiri asemeni celor creştini, rugându-se în arenele animalelor flămânde şi inconştiente. Vor înfrunta cu mâinile goale şi cu minţile obosite de singurătate, haita de fiare cu ochelarii la ochi, pornite la atac pentru restabilirea ordinii şi liniştii publice. Doamnelor şi domnilor, în timpul eclipsei, forţele de ordine vor asigura bunul mers al lucrurilor! Orice abatere de la traseele stabilite de cei care ştiu mai bine, va fi reparată şi, dacă intenţia continuă, va fi aspru pedepsită.

Uriaşa galerie a celor comod aşezați va urla, va agita steguleţe şi-şi va obosi degetele mari pentru a le îndrepta spre pământ. Şi-atunci, curajoşi pământeni, dornici de a scăpa de sclavia eclipsei inimilor noastre, veți avea de ales între rămânerea în arenă sau trecerea în tribune, unde vi s-au pregătit perechi noi-nouţe de ochelari care să vă protejeze.

A! Iertați-mă, mai aveți, totuşi o cale. Să credeți cu adevărat în oameni şi să învingeți.

Doamnelor şi domnilor, eclipsa solară s-a terminat! Dați-vă jos ochelarii!

ALTFEL - nr. 5 - august 1999

De câte cutremure avem nevoie?

Eu n-am simțit nimic. Nici o mişcare, nici o clătinătură. Nimic! Dormeam buştean. Cred că în dimineaţa aceea m-a trezit un zgomot de motor înecat. Şi acum mi-e greu să accept că n-am simțit nimic. Nimic din ceea ce se petrecea la nici 2000 de km. distanţă de mine. Nimic din acea terifiantă dezlănțuire a forţelor naturii, acea imposibil de prevăzut şi de oprit catastrofă.

Cu o săptămână în urmă, admirasem eclipsa. Un impresionant spectacol al universului, la fel de misterios ca viaţa însăşi. Un spectacol sublim, pe

care noi, mici şi insignifiante aglomerări de atomi l-am receptat cu umilința situației noastre. Unii au scris, probabil, poezii, alții s-au îmbătat de fericire sau de frică. Alții îşi pregăteau discursurile populiste. Dar cine s-a gândit, cu adevărat, la moarte, în cele două minute şi ceva?

Nici în noaptea aceea nu m-am gândit la moarte şi probabil mulți nu s-au gândit la ea. Şi totuşi venise cu zgomot şi zguduituri la câțiva paşi de noi, răpind zeci de mii de oameni. Sub masca hidoasă a unui cutremur, se furişase neruşinat de neaşteptat şi se dezvăluise în monstruoasa-i dimensiune pe malul Mării Negre. Într-o clipă, oraşele au dispărut şi, odată cu ele, locuitorii lor ghinionişti. Putem oare să-i definim altfel? Le putem găsi vreo vină pentru catastrofă? Le putem imputa ceva pentru viața lor care să le justifice moartea? Şi totuşi, într-o secundă, şi-au dat mâinile şi au plecat pe ultimul drum, împreună, cuminți, lăsându-i în urmă pe îndurerați. Întotdeauna rămân în urmă îndurerații.

Există vreo logică în moarte? Dar în natură? Ce întrebare, mi-ar putea spune cineva! Dar atunci când natura înseamnă moarte, îți poți pune această întrebare. Şi eu mi-am pus-o. Şi sunt convins că au făcut-o şi îndurerații. Oamenii au rarul talent de a-şi pune întrebări la care nu pot să dea un răspuns.

Mi-am pus, în aceeaşi tradiție umană, întrebarea de ce n-am simțit nimic în noaptea aceea? Cum a fost posibil ca peste 13 mii de oameni să ne părăsească, fără să simțim nimic, fără să se cutremure şi sufletele tuturor celorlalți. Se vorbeşte atât despre suprapopulare şi, totuşi, suntem atât de puțini. Şi, atunci când oamenii pleacă de lângă noi, nu simțim nimic. Decât dacă, printr-o crudă întâmplare, ne sunt rude, prieteni sau cunoscuți. Dar dacă pleacă 13 mii de oameni, totul ia aspectul unui raport statistic.

Şi totuşi există ceva în noi care ne face părtaşi la natură. Ne arată adevăratele legături cu ea. La forța aceea devastatoare i s-a opus, născută din oameni, forța solidarității. Oamenii şi-au adus aminte că sunt singuri în mijlocul acestui univers mult prea mare şi mult prea înfricoşător şi au generat acel sentiment, mai puternic decât orice cutremur din lume, mai frumos decât orice eclipsă. Solidaritatea. Şi au salvat alți oameni. Mii de ființe umane au dat dărâmăturile la o parte cu mâinile pentru a grăbi, măcar cu o secundă, salvarea celor norocoşi. Am văzut scene de iad şi de rai. Oameni care tăceau (aceste ființe atât de gălăgioase) ca să prindă măcar un sunet de sub tonele de beton şi fiare. Crainicul de ştiri tăcea şi el. Parcă toată omenirea îşi ținea suflarea pentru a auzi un om. Se năştea o tăcere ca cea din timpul eclipsei. Copleşiți de misiunea lor şi de importanța fiecărei şoapte, tăceau. Tăceau şi salvau vieți.

Ismail, 3 ani. A fost printre ultimii scoşi vii de sub dărâmături. Slăbit dar fericit. Chiar dacă încă nu ştie ce este fericirea, a trăit-o. Nu numai fericirea de a scăpa cu viață ci şi fericirea de a fi salvat de oameni. De a-ți fi dăruită viața de oameni. O lume întreagă s-a oprit, măcar pentru câteva secunde, şi s-a bucurat. Un copil are o nouă şansă. Va trăi pentru a salva alte vieți? Cine ştie? Cine-şi va mai aduce aminte de Ismail peste câțiva ani, peste câteva luni, peste câteva zile? Şi totuşi, Ismail ar putea fi cel care va descoperi acel mult visat aparat care să prevestească un cutremur. Sau poate va descoperi un medicament miraculos. Poate îi va face fericiți pe oameni, scriindu-le... Sau poate va salva pe cineva de la înec. Sau, pur şi simplu, va şti să-şi crească copiii ca să merite titlul de oameni.

Uniunii Europene, cu dragoste!

Mulți se vor întreba, probabil, citind titlul, de ce scriu despre un subiect atât de „nepotrivit“ pentru spiritul acestei reviste. Ce legătură o fi între Uniunea Europeană, sintagmă abstractă pentru majoritatea românilor, folosită de conducătorii noştri ba ca sperietoare, ba ca promisiune, şi cultură? Ei bine, o astfel de legătură există, şi încă una extrem de puternică.

Am fost oaspetele câtorva instituții europene: Consiliul Europei, Comisia Europeană şi Parlamentul European. Toate au sediile în Bruxelles, devenit în ultimii 40 de ani capitală europeană prin excelență. 35 de mii de funcționari din 15 țări ale continentului nostru muncesc în fiecare zi pentru a mai dărâma câte o cărămidă din zidul care a separat națiunile europene timp de secole şi să o pună la temelia Casei comune europene (oricât de şablonară ni s-ar părea formula)..

Dacă încerci să treci de aspectul „guvernamental“ al clădirilor, de formalismul discuțiilor şi de senzația de hiperbirocrație, reuşeşti să întrevezi o construcție grandioasă, fantastică şi de necrezut pentru cei care au trăit războaiele mondiale ale acestui început de secol. Sigur că, pentru cei mai mulți, preocupați exclusiv de izolarea atât de liniştitoare între cei patru pereți ai caselor lor, ideea de „casă comună“ este nu numai vagă, dar şi

înfricoşătoare. Românii se îndreaptă spre o societate a izolaților, a însingurații-lor, a insulelor. De 10 ani suntem ca mici corăbii purtate în derivă de vânturi puternice care ba ne izolează, ba ne ciocnesc violent cu rezultate tragice. Cel mai bine ne este acasă, un atât de fals acasă care poate dispărea ca un fum la o mică zguduitură a pământului sau la o revărsare de ape... Ieşirea printre ceilalți devine o aventură pe care cei mai mulți o privesc cu groază. Ne-am şablonizat cuvintele şi gesturile pentru ca interacțiunile dintre noi să fie cât mai lipsite de fricțiuni. Mergem pe străzi cu privirile în jos şi nu mai avem nici curajul de a întreba pe cineva cât este ceasul...

Nimic nou, veți spune! Am reuşit să copiem modelul occidental cu mult talent. Dacă s-ar fi dat un premiu pentru cât de repede se învață lucrurile rele, am fi fost pe podium.

Dar iată că Occidentul a înțeles ceva din istoria sa. Că nimeni nu reuşeşte de unul singur. Şi, de 40 de ani, se străduieşte să construiască ceva în comun.

Pornită mai întâi ca o formulă de a evita războaiele, Comunitatea şi ulterior, Uniunea Europeană, a luat-o înaintea istoriei şi a reuşit să devină unica alternativă viabilă la tendința de izolare a oamenilor. Sigur, nu sunt un naiv să cred că ceea ce a fost construit din voința exclusiv politică şi din interese economice ale țărilor europene va duce automat şi la schimbarea mentalităților membrilor societăților lor. Dar este începutul unui proces care inversează tendința istorică. Şi oamenii, aşa cum îi ştim, sunt capabili de delăsare cutremurătoare sau de mobilizare superioară în momentul în care ajung să creadă în ceva. Şi cine, dacă nu liderii, îi fac pe oameni să creadă? Liderii, oricât ar părea de ciudat unora, nu sunt cei care dau mulțimii ceea ce aşteaptă ci cei care dau oamenilor idealuri în care să creadă.

Nu există diferențe culturale. Cel puțin, nu în sensul dat de ultranaționalişti. Există complementarități culturale. Numai proştii nu-l pot citi pe Goethe pentru că l-au citit pe Camus sau nu se pot bucura în fața unui tablou de Van Gogh pentru că au simțit că trăiesc privind o pânză de Leonardo da Vinci. Cine crede că nu poate asculta muzica lui Beethoven pentru că a existat şi Ceaikovski? Nimeni nu ni-l poate fura pe Brâncuşi. Nici pe Eminescu. Nici pe Enescu. Putem să-i oferim noi, ca oameni europeni ce suntem, fraților noştri de pe bătrânul continent. Să-i învățăm să-i iubească ca şi când ar fi şi ai lor. Şi sunt şi ai lor, aşa cum sunt ai noştri Michelangelo, Degas, Byron, Tolstoi, Van Eyck, Picasso. Trebuie doar să ştim să ne bucurăm de ei. Şi asta o putem face doar împreună, nu ascunşi în spatele perdelelor noastre din ce în ce mai mate şi mai costisitoare.

M-am simțit european, acolo, în mijlocul Bruxelles-ului. Nu se uita

nimeni ciudat la mine, nu mă arăta nimeni cu degetul şi nu încerca nimeni să-mi fure identitatea. Lângă mine se vorbea greacă şi portugheză, suedeză şi franceză... M-am simţit acasă, un acasă pe care mi l-aş dori pentru toţi românii. Cred că Europa nu va fi niciodată întreagă fără noi. Şi cred că noi nu putem supravieţui ca naţiune în afara Europei, nu geografic, ci spiritual. Mă doare că nu suntem încă bineveniţi în această Uniune Europeană. Dar asta înseamnă doar că noi mai avem multe de făcut şi ei multe de învăţat.

ALTFEL - nr. 7 - octombrie 1999

Iartă-ne, Mihai Viteazul!

Dragi prieteni, trebuie să fim fericiţi! Am scăpat de stresul infernal de a învăţa istoria patriei. Printr-o mişcare „istorică“ s-a şters istoria şi din rândul materiilor pentru bac şi din cele de la admiterea la Drept (una dintre cele mai asaltate facultăţi din România).

Totul a început cu un inofensiv manual de istorie alternativă. Alternativă la ce? Păi, în primul rând, la ceea ce noi, neeuropenii crescuţi şi educaţi înainte de 1989, consideram a fi un motiv de mândrie, un motiv de a ne simţi bine în pielea de români. O alternativă la Mircea cel Bătrân, la Vlad Ţepeş şi la Mihai Viteazul. O alternativă, nu atât la figurile istorice cât, mai ales, la ce simbolizau ele. Nu pot fi scoşi din istorie, dar asta nu înseamnă că nu-i putem reduce la dimensiuni insignifiante, aşa cum, probabil, o fi avut scutierul regelui acela maghiar, prezentat cu atâta generozitate.

Şi-apoi, dragi prieteni, la ce ne folosesc amănunte despre Vlad Ţepeş (în afara celui internaţional, că a fost caricaturizat şi deformat în cartea unui oarecare american, al cărui unic merit a fost că s-a născut într-o ţară a show-sistemului) pentru a înţelege ce ni se întâmplă astăzi? Putem noi să avem o maşină „tare“ cu care să dăm ture prin oraş, încercând să impresionăm fetele, putem căpăta un celular cu care să ne anunţăm părinţii că am terminat ţigările? Putem noi să ne lăsăm pătrunşi de atmosfera spiritualizată a transmisiilor gen Generaţia Pro?

Nu ne ajută nici pentru scopuri mai puţin măreţe, cum ar fi asigurarea

hranei pentru mâine. Credeți că figura lui Mihai Viteazul poate ține loc de ciorbă? Dar Ştefan cel Mare şi Sfânt? Ce atâta măreție şi sfințenie? Ce legătură au cu noi, cu viața noastră postdecembristă? Şi-atunci, de ce să ne încărcăm mintea şi sufletul cu amănunte şi sentimente inutile? Este mult mai interesant de aflat cum arată noua amantă a cutărui politician (figură obscură, care va ajunge în cărțile de istorie cu ajutorul unor creatori de manuale de acelaşi nivel cu el) sau cine cu cine s-a bătut la petrecerea noii stele mass-media a istoriei noastre milenare. De aceea, probabil, s-a trecut la prezentarea personajelor istorice în stilul unor ziare care doresc să-şi mărească tirajul. Buzele senzuale ale lui Decebal stau alături de infidelitățile lui Cuza. Filmele de groază alături de talk-show-işti din toată țara. Istoria devine mult mai interesantă prezentată aşa iar rezultatul este unul singur: creşte tirajul şi, implicit, numărul milioanelor care poposesc în buzunarele autorilor. Iar elevii, stresați atâția ani cu istoria „comunistă", îşi vor putea relaxa mințile obosite şi vor veni de drag la orele de istorie, acolo unde îşi vor putea etala (unii) analfabetismele şi incultura într-o discuție despre calitatea ultimei adaptări a cărții lui Stocker.

Nu putem cere autorilor să fie şi psihologi şi sociologi, să fie capabili să aprecieze efectele în conştiințele elevilor a deciziilor pe care le-au luat în alcătuirea manualului. Nu le putem cere să aibă o viziune ceva mai largă decât ecranul televizorului asupra societății româneşti, aflată într-unul din cele mai dificile momente ale istoriei sale. Putem noi învăța cum să depăşim un astfel de moment? Putem noi fi mobilizați de exemplul strămoşilor noştri în situații similare? Putem noi descifra misterul magnific al existenței noastre ca națiune? Nu, şi nici nu trebuie. Vă dați seama ce mici şi insignifianți ar părea liderii noştri de astăzi, dacă am şti mai multe despre cei de ieri? Ce false şi stupide ni s-ar părea preocupările lor? Ce dezonorați ne-am simți, aflând că, de-a lungul istoriei am îndrăznit să avem şi lideri care să ne facă cinste?

Ca popor, nu mai avem demnitate. Ne-am pierdut-o, stând umili în genunchi în fața celor care ne puteau arunca câte un os. Nu mai avem cultură. Am schimbat-o pe piața liberă pentru nişte telenovele. Nu mai avem bun simț. L-au amanetat politicienii noştri pentru a-şi putea construi palate şi a cumpăra maşini odraslelor lor. Nu mai avem cinste. Am descoperit că doar escrocii au de toate şi li se deschid uşile. Nu mai avem idealuri. Singurele noastre preocupări sunt cum să-i fraierim pe cei din jurul nostru, cum să profităm de ei şi cum să fim primii când se deschide prăvălia cu recompense. Nu mai avem nici lideri. I-au asasinat cu cărțile de istorie şi le-au luat locul în campanii electorale copii ale domnitorului unirii. Nu mai

avem bani. Ne-am vândut pe nimic celor care ofereau comisioane mai mari. Nu mai avem umor. L-am înlocuit cu glume grosolane şi spectacole vulgare. Nu-l mai avem nici pe Caragiale. S-a pierdut scrisoarea undeva între guvern, parlament şi preşedinţie. Nu mai avem nici curaj. Curajul să decidem că suntem urmaşii celor care au luptat alături de Ştefan cel Mare, Mircea cel Bătrân, Vlad Ţepeş, Mihai Viteazul, Constantin Brâncoveanu pentru o ţară care să nu ajungă ce e astăzi.

Nu suntem victimele istoriei ci torţionarii ei. O schingiuim, o torturăm, o desfigurăm pentru a nu avea întotdeauna în faţă dovada că putem fi şi altfel, că putem gândi, că putem lupta, că nu suntem blestemaţi la conducători proşti, că putem face ceva pentru a ne fi mai bine, că depinde de noi să acceptăm sau să schimbăm situaţia de acum. Cum am putea trăi cu această oglindă în faţa ochilor?

Nu vreau o istorie mincinoasă, care să exagereze calităţile şi victoriile noastre. Nu vreau să ne vedem în roz găurile negre. Vreau să ne cunoaştem laşităţile şi delăsările care ne-au făcut atât rău. Dar vreau să cred în poporul acesta, vreau să fiu mândru că fac parte din el. Prezentul nu-mi oferă nici un punct de sprijin. Să lăsăm măcar trecutul să facă lucrul acesta.

ALTFEL - nr. 8 - noiembrie 1999

Tristul nostru Decembrie

„În anul domnului 1918, 1 decembrie, în acest loc s-a proclamat pentru totdeauna şi în mod irevocabil prin votul solemn şi unanim al poporului, unirea Transilvaniei cu întreaga Daco-România. Eternă fie aducerea aminte a acestui act măreţ!“

Eternă? Oare nu e, cumva, prea mult, pentru noi, muritori sub vremuri? Nu cumva, epoca manualelor alternative pune capăt eternităţii?

De 1 Decembrie am fost la Alba Iulia! De ce n-am făcut-o până acum? Poate pentru că nu mă simţeam demn să calc pământul celor care au repus Transilvania pe harta României. Poate pentru că nu suportam festivismul ieftin al oficialilor cocoţaţi în tribune... Poate pentru că mi-a fost teamă să nu descopăr că totul e doar un alt prilej de a ne strânge într-o piaţă şi de a

mânca mititei...

Am fost la Alba Iulia! Şi m-am bucurat şi m-am întristat! Am descoperit oameni care ştiau de ce sunt acolo. Oameni care vroiau să fie acolo nu pentru a asculta discursuri găunoase ci pentru a fi împreună. Pentru a-şi aduce aminte de o vreme în care ne decideam singuri soarta, când, împotriva unei Europe, hotăram să strigăm că toţi suntem români şi meritǎm o singură ţară. Oameni pentru care drapelul nu este doar o bucată de pânză care trebuie scoasă la aerisit o dată pe an (sau de mai multe ori, dacă este vreun campionat mondial sau european de fotbal). Am descoperit şi oameni care veniseră pentru mititei, pentru petarde, pentru o palincă, pentru artificii. Oameni care au uitat în aceeaşi zi că a fost 1 Decembrie.

Dar am descoperit o naţiune în suferinţă. O naţiune care nu se mai poate bucura. O naţiune atât de minţită încât nu mai poate respecta nici măcar cuvântul înaintaşilor. Acum 81 de ani, Vasile Goldiş era aclamat în timp ce citea Moţiunea istorică. Liderii politici ai vremii erau ovaţionaţi de zecile de mii de oameni strânşi în Piaţa Unirii, oameni fericiţi. Numai oamenii fericiţi pot recunoaşte celorlalţi meritul de a fi făcut ceva pentru această ţară.

Acum s-a huiduit, s-a fluierat şi s-a strigat „Hoţul! Hoţii!“. 5000 de oameni au uitat că e 1 Decembrie şi l-au huiduit pe preşedinte. Câtă durere trebuie să fi existat în sufletul lor dacă au putut fluiera în locul acela sfânt! Câtă dezamăgire că România nu este acolo unde ar fi meritat sacrificiile generaţiilor trecute! Câtă ură împotriva celor care i-au minţit pentru a-şi putea umple buzunarele! 1 Decembrie ar trebui să fie ziua reconcilierii. Ziua în care să recăpătăm puteri pentru un an întreg, ziua în care ar trebui să iubim şi să fim iubiţi pentru simplul, dar atât de măreţul fapt, că suntem români. De 10 ani, 1 Decembrie este o zi a dezbinării, a politicianismului şi a exagerărilor patriotarde. 1 Decembrie a devenit un alt prilej pentru a se sui liderii politici pe podiumuri de unde să fie transmişi în direct de trei televiziuni întregii naţiuni.

Oamenii aceia din piaţă nu au o altă vină decât faptul că sunt oameni. Că nu pot fi solemni când sunt trădaţi, că nu pot râde când sufletul lor plânge, că nu se pot preface la infinit. Toţi ne-am fi dorit o zi naţională pe care s-o sărbătorim cu toţii. Dar se pare că încă nu este posibil. Probabil, fără acel podium oficial, am fi reuşit.

Au trecut 10 ani de la Revoluţia care trebuia să ne elibereze. De comunism, de Ceauşescu, de noi... În decembrie 89 au murit oameni pentru ca noi să fim mai buni, să fim mai înţelepţi, să fim împreună. N-au murit pentru vilele politicienilor, pentru maşinile odraslelor lor, pentru minciunile lor, pentru societatea de consum pe care au construit-o. Au murit pentru a păs-

tra ceea ce e bun, pentru a ne putea alătura națiunilor civilizate. N-au murit pentru a ne nega istoria, pentru a deveni hiperinternaționaliști, hiperindividualiști, hipercomerciali, hiperindiferenți și hipersinguri.

N-au murit în nici un caz pentru a da ocazia politicienilor noștri să depună coroane și să verse lacrimi false, să țină discursuri patetice și să se acuze reciproc de toate relele din România. Revoluția le-a dat ocazia de a ieși în față și de a se cocoța prin minciuni în fotolii dar nu le-a dat și dreptul de a face asta.

După 10 ani, suntem din ce în ce mai puțin interesați de noi înșine, ca ființe vii. Ne pasionează confortul și satisfacerea nevoilor bazale. Pe vremuri ne călcam în picioare pentru un kg. de zahăr. Acum ne călcăm în picioare la coada pentru bunăstare materială. Nu se mai vorbește de valori, de idealuri, de oameni. Se vorbește de NATO, OSCE și privatizare, ca și când asta ar face din noi oameni. Înghițim nemestecate toate kitschurile occidentale și ne dăm docți pentru că putem să-l citățm pe președintele american. Televiziunile ne învață că e destul să te uiți și câștigi. Școala a devenit un moft pentru copiii cu părinți bogați. Scoatem pe bandă rulantă profesori, medici, avocați, economiști... Vom ajunge în curând statele civilizate din urmă... Vom avea milioane de șomeri cu studii superioare. Mulți dintre ei, analfabeți. Oamenii mor de foame și de frig pe sub poduri sau prin gropi de gunoi. Tribunalele gem de procese inutile. Se fură ca în codru și când vorbim de Vlad Țepeș ni se spune că suntem comuniști.

Tinerii n-au murit acum 10 ani pentru ca cei de azi să creadă doar în PROmisiunile unei vieți de distracție continuă, în care cultura n-are ce căuta iar cuvântul împreună descrie doar starea din timpul concertelor hip-hop.

Decembrie este luna suferinței dar și a renașterilor naționale. Decembrie, oricât de friguros și trist ar fi, ne va aduce unora aminte că merită să lupți.

ALTFEL - nr. 9 - decembrie 1999

A mai trecut un an prin noi...

„A mai trecut un an prin noi…“

Am mai îmbătrânit cu un an, sau cu mai mulți. Fiecare are viteza lui cu

care se apropie de capătul drumului. Fiecare îşi măsoară altfel, trecerea… Felul în care o naţiune îşi priveşte îmbătrânirea este semnul apropierii de înţelepciune. Şi oamenii se cred înţelepţi atunci când refuză să creadă în fericire.

Ne tragem picioarele după noi, ne oprim din când în când, şi constatăm, la un moment dat, că am ajuns la capătul unui alt an, că am traversat 365 de zile fără să ne dăm seama şi fără să ne învinovăţim pentru asta. Senzaţia cea mai pregnantă este cea de oboseală. Acumulată în inimi, în gânduri şi în idealuri. De obicei sărbătorim Revelionul ca să avem senzaţia că ştim de schimbarea anului. Anul e o invenţie. Ca şi revelionul. Ca şi iluziile noastre că fericirea ne aşteaptă să căscăm gura…

Te-apuci să faci bilanţul. Sau te gândeşti c-ai putea să-l faci. De multe ori te opreşti speriat de găurile negre din universul anului care tocmai a trecut. Aduni mere cu pere şi scazi intransigenţă, ipocrizie, neatenţie, tăcere, vorbe aruncate, măşti. Dacă ai curajul să te priveşti în oglindă, bilanţul iese rareori pozitiv. Şi asta nu pentru că n-am fi făcut lucruri bune. Ci pentru că pe cele rele le uităm mai uşor. Ale noastre. Ale celorlalţi le ţinem minte şi, printr-un proces miraculos ni le trecem la capitolul „îndepliniri“, ca pe o dovadă a nelimitatei noaste suferinţe. Statutul de victimă a devenit o calitate. Şi suferinţa, o scuză.

Ce repede a trecut şi anul acesta! exclami uimit şi intri în cel nou cu speranţa că vei face ce n-ai reuşit în ultimele 12 luni. Asta, dacă ţi-ai propus ceva. Poate, într-un acces de sinceritate, te recunoşti singur şi te înfiori. Dacă am aduna toate clipele petrecute alături de prieteni şi le-am scădea pe cele goale de oameni, rezultatul ar fi, de cele mai multe ori, cu minus. Ciudaţi matematicienii aceştia, care au inventat adunarea cu rezultat negativ.

Şi stai pe marginea timpului, acolo unde muchia s-a tocit de-atâţia ani de treceri istovite, şi-ţi promiţi că vei face mai mult, că vei fi mai mult. Şi uneori te şi crezi. Memoria umană nu-ţi permite să-ţi aminteşti de acelaşi moment, petrecut în acelaşi loc, cu 365 de zile în urmă. Te lepezi de anul ce-a trecut ca de o piele uscată şi pătată. Ora 0 o să-ţi aducă schimbarea. Pe care trebuie doar s-o aştepţi în prag, bine înfofolit în iluziile tale. Să-i deschizi uşa şi s-o pofteşti să intre. Şi totul e ca nou. Anul, oglinda, oamenii, speranţele. Nu te gândeşti să ieşi din anul vechi fără să-l îmbraci pe cel nou în haine de gală. Schimbarea trebuie să se vadă. Nu să se simtă. De aceea s-a inventat televiziunea. Imaginile rămân mai mult în conştiinţa oamenilor decât sentimentele.

Şi-apoi, să deschizi televizorul nu-ţi cere atâta voinţă. Ce te faci când te

trezeşti a doua zi, din noul an schimbat şi, un buletin de ştiri pare desprins din cel vechi? Te-ntrebi ce minte diabolică a păstrat în arhivă aceleaşi veşti, aceiaşi oameni fățarnici care, nu-i aşa, aparţin anului ce-a trecut…

Am inventat Anul Nou pentru a face bilanţuri. Pentru a învăța. Noi, în schimb, îl folosim pentru a despărți ceea ce nu poate fi despărțit în secvențe: viața noastră. Schimbarea începe cu asumarea a ceea ce a trecut şi nu cu aruncarea lucrurilor în-tr-un coş al cărui capac se închide în ritmul ceasului care bifează ultimele 10 secunde ale anului.

Suntem deja aici, în noul an. Suntem mai optimişti. Poate. Suntem mai lucizi. Poate. Suntem mai supărați pe găurile negre. Poate. Ne ştim mai bine. Poate. Îi ştim mai bine pe ceilalți. Poate. Şi anul acesta va trece în zbor şi nu vom avea timp să vedem dacă s-a produs schimbarea. Vom amesteca iarăşi fondul cu forma. Şi iarăşi vom trăi la infinitiv şi la impersonal.

Şi-acum să fim veseli. Să ne gândim că anul acesta se vor naşte copii care nu vor şti nimic despre ce-a fost decât din poveştile noastre. Care vor avea, din nou, şansa de a face bilanţuri. Care, poate, vor avea timp să se gândească şi la ceilalți. Să ne gândim că s-ar putea ca reforma să reuşească şi să ne spulbere pretextul sub care ne ascundem blazarea şi îndepărtarea de oameni.

Să sperăm că cineva va spune adevărul cu voce tare. Şi noi îl vom şi asculta. Că ne vom redescoperi şi ne vom aşeza voit la un nou început de drum, nelegat de ceasuri şi calendare. Că vom redescoperi faptul că ceilalți sun asemeni nouă. Că ştiu să iubească şi ştiu să întindă o mână. Că ştiu să asculte şi ştiu să vorbească. Că vom afla, uimiți, că încă nu e prea târziu să deschidem sufletul. Că schimbarea începe cu o uşă deschisă. Că, dacă nimeni nu bate şi nimeni nu aude, uşile vor rămâne ferecate, oricâte Revelioane vor trece prin ele. Şi, în general, să constatăm că o carte citită face mai mult ca orice. Că o generație nu se naşte prin mijloace publicitare şi nici nu evoluează prin zgomot. Că a fi înseamnă a şti şi a înțelege.

Asta vă doresc tuturor, prieteni ai acestei reviste şi nu uitați că viața nu poate fi trăită ca o telenovelă cu mai multe episoade. Există un fir roşu: conştiința propriei aşezări în univers.

Un an nou fericit!

Fiţi „bericiţi" că aveţi „proezie"!

Radu Herjeu

Am crezut întotdeauna în bun simţ. Am fost întotdeauna profund convins că, în faţa vieţii şi a oamenilor, bunul simţ e singura armă şi singura apărare viabilă. Am folosit de multe ori cuvintele acestea... de cele mai multe ori pentru a-i acuza pe ceilalţi sau pentru a ne lăuda pe noi înşine. Ne-am gândit vreodată de unde vin ele? Ce semnificaţie au? Bun simţ... Adică simt bine! Acea capacitate a oricărui orga-nism viu de a simţi universul, în măruntele sau maiestuoasele lui forme de manifestare.

Parte a universului, omul se simte de multe ori incomodat de lucrurile sau oamenii din jurul lui. Se simte în locul nepotrivit, lângă oameni nepotriviţi, într-un moment nepotrivit. Viaţa lui devine un chin, o nesfârşită încercare de a înţelege ce i se întâmplă. De ce universul îl respinge, ca pe un corp străin? Ce a dispărut din acea legătură magică ce uneşte toate elementele? Ce a fracturat acea comunicare (de câte ori neconştientizată) care leagă oamenii între ei?

A dispărut simţirea. Oamenii încetează, dintr-un motiv sau altul, să simtă universul. Nu mai sunt capabili decât să se simtă pe ei înşişi, asudând din belşug în încercările de a mai traversa o zi şi a mai supravieţui un pic. Nu-i mai simt pe ceilalţi. Oamenii din jurul lor devin doar umbre care alunecă cu multă băgare de seamă pe lângă ei. Copacii nu mai au nici un pic de verde în ei, freziile miros de-geaba şi câte un pian clănţăne ştirb, respirând Beethoven într-un univers surd. Bătăile inimii încep să se audă nefiresc de tare. Într-un univers părăsit, inima bate ca un clopot de bronz. Îţi poţi auzi gândurile zbuciumându-se inutile în cuşca principiilor tale. O vreme te poţi simţi chiar liniştit. Simţurile tale nu-ţi mai semnalizează în fiecare secundă existenţa pericolului de a trăi. Nu mai trebui să iubeşti şi nici să te opreşti din drumurile tale extrem de importante pentru a admira un copil care zâmbeşte. Creierul tău nu mai trebuie să ţină cont de muchii, arome, zgomote, imagini, lacrimi. În mijlocul universului, începi să te simţi în afara lui... Pardon! Tu nu poţi să simţi nimic...

De ce se întâmplă? Din oboseală, din frică, din suferinţă... Sau poate unii se nasc aşa, ca nişte daltonişti într-ale vieţii. Şi-şi trăiesc viaţa preferând universului pe care sunt incapabili să-l simtă, construcţii meschine făcute din interese fără frontiere. Merg pe stradă lovindu-i pe cei pe care nu-i simt.

Se-ntâmplă uneori, ca din prea multă linişte să se nască singurătatea. Şi pentru că se naşte în noi, ajungem s-o simţim la un moment dat ca pe o tumoare ce ne va depăşi la un moment dat în dimensiuni. Şi deschidem gea-

murile disperați, strigând la ceilalți să ne învețe să simțim. Să ne spună cum miros izvoarele unui râu, cum se ceartă vrăbiile, cum iubesc oamenii. Dar câte geamuri larg deschise ați văzut? Câți oameni ați simțit că au nevoie de voi?

Merg pe străzi, pe sub ferestre închise, lângă care, nişte oameni se prefac, uneori mai bine, alteori mai prost, că simt.

La ce-mi foloseşte mie bunul simț? Să simt monstruos de dureros tot vidul simțurilor celorlalți? Să simt suferința neregăsirii în ochii celorlalți?

Câteodată cred că am bun simț... Adică simt bine universul, îi simt bine şi pe cei mai umili componenți ai lui... Mă uit în jurul meu îngrozit că oamenii au descoperit mijloace prin care să camufleze această lipsă a simțului bun... Şi nimeni nu pare să se plângă. Şi cum ar face-o? Strigând la nişte oameni care nu aud?

Câte de strălucitoare poate fi uneori absența simțului cel bun? Cât de frumos ambalată şi ce aspecte nobile poate să-i dea un meşter în zugrăveli de universuri. Cât de uşor poți lua versurile lui Eminescu şi cu câtă lipsă de inhibiție le poți folosi ca ambalaj pentru autopromovare. Creatorii de universuri false i-au găsit şi un nume acestei mostre barbare de simț rău: pRoezie. Şi iată cum se poate folosi anul Eminescu pentru ca ceilalți să simtă doar că tu exişti şi eşti atât de important încât poți inventa nume care să-l cuprindă pe-al tău, infatuat şi fals creator. De ce oare nu folosesc şi prostia ca titlu de glorie? De ce nu-i valorifică naturaleța cu care se îmbină fără sforțări cele trei litere magice? Sau promiscuu? Sau profitor? Sau profanație? Dar ce e rău în asta, se vor întreba unii? Nimic... Poate doar vor fi unii care vor căuta R-ul pe coperțile volumelor cu Eminescu. Şi vor fi nefericiți că nu-l găsesc. Vor abandona dezamăgiți cartea şi vor redeschide televizorul care le va aduce din nou fericirea...

Sau poate nu... Pentru ei, alți creatori de universuri făcute din simțuri de mucava au inventat un termen care să le definească starea. Vor fi, de acum înainte, bericiți, privind la proezie. Ce bericire mai mare decât abandonul total în seama simțurilor celor care-ți vorbesc la televizor? Mă întreb câtă bericire îşi va fi cumpărat din banii câştigați, geniul în publicitate care a inventat termenul. Trebuie să recunoaşteți. Nu oricine e în stare să inventeze un alt nume pentru unul dintre cele mai frecvente idealuri umane.

Şi-atunci, ca un om pe care simțul lui îl doare înfiorător, mă retrag în universul meu şi nu-mi rămâne decât să vă urez vizionare plăcută, proezie captivantă şi să fiți bericiți la rece.

ALTFEL - nr. 11 - martie 2000

Stereotipele

Radu Herjeu

Stereotip (pl. stereotipuri) = sn.- credințe despre caracteristicile psihologice sau/şi comportamentale ale unor categorii de indivizi (Dicționar de sociologie - Zamfir, Vlăsceanu)

Dragi prieteni, vom vorbi astăzi despre limba română şi despre paşapoarte. Care ar putea fi legătura? Dar dintre un preşedinte şi câinii cu covrigi în coadă? Dar dintre studenți şi un preşedinte? La prima vedere, prea puține! La o a doua vedere, intermediată cu generozitatea-i cunoscută de televiziune… multe legături se-arată.

Mai deunăzi, chinuind telecomanda televizorului, am surprins un scurt fragment din discursul ținut de preşedintele tuturor românilor la deschiderea unuia dintre sutele de seminarii extrem de importante pentru România zilelor noastre. Spunea Domnia sa că trebuie să dispară stereotipele (!) despre România…, referindu-se, desigur la occidentalii care, iată, chiar dacă şi-au schimbat părerea despre preşedintele nostru, nu şi-au schimbat-o pe cea despre țara pe care o conduce. Am schimbat canalul şi am aflat că peste 60 şi ceva la sută dintre absolvenții învățământului superior ar vrea să plece peste mări şi țări să-şi caute realizarea prin colțurile de baruri prin care s-a ascuns aceasta.

Am închis televizorul şi am început să mă întreb. De ce vor 60 şi ceva la sută dintre absolvenți să plece? Pentru că au senzația că România nu le mai poate oferi nici o şansă. De ce? Pentru că lucrurile merg atât de prost încât cei care încearcă abia acum să intre în sistem au cele mai mici şanse de a reuşi. De ce cred ei că în Occident e altfel? Pentru că n-au fost acolo. Sau dacă au fost, au călătorit cu o bursă sau cu banii părinților. De ce cred ei că îi aşteaptă „dincolo“ cineva cu pâine şi sare (oh, nu! acesta-i doar un vechi şi desuet obicei românesc) şi cu un post foarte bun, recompensat cu mii de dolari lunar? Pentru că aşa li s-a spus. De zece ani, toți adulții, obosiți de comunism, visează la vacanțe de vis în Occident. Vacanțe care să dureze ceva mai mult decât o permite concediul legal. Pentru că, de zece ani, am tot primit lecții despre succesul vestului, despre modul perfect de aplicare a principiului „dacă vrei, poți!“. Pentru că, de zece ani, politicienii noştri mănâncă la Bucureşti şi se îmbracă la Paris. Pentru că există atât de puține lucruri româneşti de care să te „loveşti“ în fiecare zi. De ce cred absolvenții că e mai bine spălător de pahare într-un bar din Roma sau din New Jersey şi nu profesor sau avocat, sau medic în România? Pentru că ei cred că vor putea fi, de la debarcarea din avion, automat şi fără tragere la sorți, profe-

sor, avocat sau medic. Sau pentru că un spălător de pahare câştigă de zece ori mai mult decât un profesor sau medic? Am văzut mulți tineri români absolvenți spălând pahare în occident. Nu i-am prea văzut prin România făcând acelaşi lucru, după cursuri. I-am văzut, în schimb, prin baruri, săli de biliard, discoteci, făcând planuri de părăsire a țării după absolvire.

Şi ce li se spune acestor tineri? Că iarna nu-i ca vara şi nici Babiuc nu-i ca Roman. Că de bunăstare ne desparte un fir roşu şi că e vital să retrocedăm o sută una proprietăți celui în drept. Astfel, vor avea şi tinerii absolvenți o casă în care să locuiască. Că se aşteaptă scuze pentru cuvântul „sforării" şi că nu se prezintă scuze pentru fenomenul „dezastru". Că tinerii sunt frumoşi şi deştepți odată la patru ani, când trebuie să voteze. Că trebuie să fii director de regie ca să-ți poți permite o casă civilizată şi o maşină (de preferință Jeep) la poartă. Că a fi medic sau profesor în România înseamnă să aştepți mereu să-şi amintească cineva de tine. Şi li se mai spune că e de ajuns să te uiți ca să câştigi. Şi de ce să nu mă uit „dincolo"? Să vezi ce de mai câştig! Şi că e de ajuns să importi o formulă americană (în acest caz, de televiziune) ca să obții profituri imense. Că nu trebuie să-ți bați capul cu nimic altceva decât cu alegerea partenerei sau partenerului pentru petrecerea unei nopți de neuitat.

A! Le-o fi spus cineva că un paşaport nou-nouț costă cam un milion? Le-o fi spus cineva că „dincolo" trei luni de boală pot aduce pierderea casei, a maşinii, a televizorului şi a celularului? Că acolo se munceşte de dimineața până seara şi că nu se poate sta la palavre decât în scurta pauză de masă? Că, oricât ai fi de bun, vei fi imediat înlocuit cu cel mai bun decât tine? Că trebuie să fii de două ori mai bun ca ei ca să fii acceptat ca egalul lor? Că mulți, foarte mulți, mult mai mulți decât cei prezentați ca modele de succes românesc în Occident, se întorc cu coada între picioare sau trăiesc în mansarde înghesuite printr-o suburbie a New York-ului şi adună cupoanele de reducere de 25 de cenți (5000 de lei)? Că, poate mulți dintre ei, cei care fug dintr-o societate în dificultate, nu sunt făcuți să reuşească în alta, în care sunt străini? Că, dacă nu poți concura cu tine însuți, nu poți concura cu alții?

Şi care-i legătura? Între promisiuni şi dezamăgire? Între absolvenți şi şomaj? Între generația pro şi superficialitate? Între un profesor universitar, absolvent a două facultăți, care conduce România de patru ani, şi „sterotipele" (stereotipurile) despre tinerii superficiali care vor să plece din țară? Între modelele care li s-au ofe-rit acestor tineri în ultimii 10 ani şi blazarea lor? Între minciunile care li s-au spus şi naivitățile lor? Eu am găsit câteva. Voi?

Eu vă spun că se poate reuşi şi în România. Că, dacă eşti cel mai bun, ți

se deschid şi aici multe uşi. Că, dacă eşti cel mai bun, poți câştiga (în măsura în care acesta este obiectivul) foarte mult. Că poți reuşi luptând aici ca lucrurile să se schimbe şi nu încadrându-te într-un mecanism bine uns dar străin şi indiferent la soarta rotițelor care-l compun. Ah, nu eşti cel mai bun? Păi atunci nu vei reuşi nici „dincolo". Da, vei putea câştiga ca mediocru acolo cât câştigă un foarte bun aici. Ideea nu e să fii cel mai bun, ci să fii plătit cel mai bine? Mă scuzați atunci!

ALTFEL - nr. 12 - aprilie 2000

Electora-lelele

Iar au trecut anii şi iar suntem obligați de datoria civică să ne îndreptăm paşii spre secțiile de votare, să aşteptăm răbdători la cozile cauzate acum nu de entu-ziasmul alegătorilor ci de încetineala celor ce te caută pe listă, să cauți în mult prea stufosul buletin de vot pentru a pune ştampila exact în dreptunghiul în care este trecut numele candidatului preferat. Apoi, trebuie să faci efortul de a împături bule-tinul şi de a-l introduce în urnă. Pleci acasă cu sentimentul ambiguității utilității şi valorii gestului tău.

De când suntem mici ni se spune că nu ne alegem părinții. Treptat descoperim că nici bunicii nu îi alegem. Nici unchii, nici verişorii. Ba chiar nici vecinii nu ni-i prea putem alege. Colegii de şcoală care-ți pun piedică şi, mai târziu, râd de tine prin colțuri că nu fumezi, sunt cadoul şcolii pentru tine, la înscriere. Profesorii aceia blazați nu-i poți înlocui cu omologii lor interesați de ceea ce au de făcut. Te duci la magazin şi constați cu stupoare că nici vânzătoarea care să fie drăguță cu tine nu ți-o poți alege. Mergi la un film şi îți doreşti cu disperare să-ți poți alege un vecin de scaun care să nu fumeze sau să hârâie vulgar tot timpul. Deschizi televizorul şi ți-ai dori să poți vota filmul favorit sau măcar să poți alege ce prezentator să-ți spună ştirile în seara aceasta.

În fiecare dimineață pleci spre serviciu, dorindu-ți să-ți poți alege un alt şef, eventual mai inteligent, mai responsabil sau nu. Ai vrea să-ți alegi şi colega de birou cu care să vorbeşti despre ultimele suferințe ale unei Esmeralde telenoveliere sau pe care, după caz, s-o inviți în oraş. Ce-ai mai

vrea să-ți alegi? Copiii care să te facă mândru, oameni care să-ți zâmbească pe stradă, tineri care să citească o carte, funcționari care să dea jos hârtia cu „vin imediat“, veri din Franța care să mai știe să vorbească românește, o soție care să te facă fericit și căreia să-i poți oferi fericirea, un program de calculator care să nu se blocheze exact când scrii acest editorial, un celular cu fețe interschimbabile, o stradă fără gropi...

Câte lucruri ți-ai dori să alegi și cât de rare sunt ocaziile! Și asta pentru că, pe lângă talentul strict uman de a face cele mai proaste alegeri în cele mai importante momente, constați că alții ți-au luat-o înainte și au cam ales pentru tine. Și ba n-ai bani, ba n-ai oameni, ba n-ai curaj, ba n-ai chef... Și uite așa te trezești cu un tapet cu prea mult maro pe care trebuie să-l suporți până intri la școală... Și-atunci, îți vei fi spunând, la ce bun efortul de a alege? La ce bun, în fond, efortul de a gândi, de a face un raționament, o judecată de valoare și de a lua o decizie? Lăsată singură, orice viață, chiar mediocră, își găsește un anumit echilibru. Chiar dacă e temporar.

Și-atunci mă gândesc la lalele! Iar vă veți întreba (legitim) de unde fac eu legăturile astea? Zău dacă știu! Dar vă plac lalelele? Știu că a cam trecut timpul lor, dar mi-e greu să-mi scot din ochi culorile strălucitoare care pătau griul piețelor orașului. Ați văzut ce petale puternice au și ce semețe se înalță pe tulpinile lor? Ce mândre-și privesc suratele din grădină? Cu câtă grație își desfac cupa lăsând aerul să se bucure de miros?

Și totuși, nu te poți abține să nu te gândești (desigur, în condițiile în care ai oarecare exercițiu în treaba asta) la covorul colorat care se așterne la fiecare asfințit sub pașii prea grăbiți de a ajunge acasă. Petalele amorțite pe jos nu mai au mândrie. Nu mai au nici grație. Mai au doar culorile ce vor păli rapid sub pojghița de praf. Și așa trecem de la admirație la milă. Ați observat ce ușor trec oamenii de la un sentiment la altul? Ce ușor își schimbă percepțiile și, implicit, ce rapid își modifică atitudinile și comportamentul? Mulți n-au timp de observat, sunt prea ocupați cu schimbatul.

În fiecare dimineață, când mă trezeam, mă grăbeam în sufragerie să număr petalele de lalea așternute pe covor. Multe zile nu le strângeam de acolo. Mi se părea că e singurul lucru pe care puteam să-l mai fac pentru frumusețile acelea atât de fragile. Nu mă puteam opri să le admir, atunci când erau semețe și colorau sângeriu pereții albi și nici nu mă puteam opri să le compătimesc, atunci când petalele părăseau tija, rămasă stingheră ca un băț prea verde pentru vaza în care fusese înfiptă, parcă, fără voia ei. Îmi părea rău că nu pot face ceva, altceva decât să contemplu trecerea de la măreț la derizoriu. Strângeam, într-un târziu, petalele și le dădeam drumul de la balcon. Le priveam cum plutesc spre pământ și-mi imaginam că, în

locurile în care se vor odihni, vor creşte alte lalele. Mai târziu aveam să învăţ că e nevoie de mult mai mult decât de o frumuseţe trecătoare şi de nişte petale catifelate ca să se nască iar un simbol.

O dată, le-am păstrat într-un sertar. Ce dezamăgire m-a cuprins atunci când le-am descoperit, din întâmplare, peste un timp, moi şi maronii. Le-am aruncat cu furie la gunoi, ca şi când ar fi fost vinovate de aşteptările mele.

Le-am găsit şi un nume - Lalelele - iluzii ale unei frumuseţi imposibile.

Dar, de fiecare dată, în fiecare secundă, în fiecare an, în marea de lucruri pe care nu le putem alege, găsesc câte un simbol de care să mă agăţ.

Şi astăzi îmi rezerv dreptul de a alege. Măcar lalelele. Mă învârt de multe ori prin piaţă înainte de a mă decide pentru o culoare. Şi plec bucuros acasă cu o speranţă nemărturisită în suflet. Că lalelele mele mă vor aştepta cuminţi şi semeţe, frumoase şi veşnice în fiecare dimineaţă, la trezire.

Şi, a doua zi, încep invariabil să număr petalele care se regăsesc pe covor.

ALTFEL - nr. 13-14 - mai-iunie 2000

Telefenomenul

Televiziunea este categoric un fenomen. Dar, spre deosebire de un fenomen natural care se produce, provoacă pagube şi apoi dispare, televiziunea este un fenomen în continuă desfăşurare şi progres. Este un fenomen care se autocreează. S-a produs, a influenţat societatea, societatea a influenţat fenomenul, care s-a mo-dificat, a reinfluenţat societatea şi aşa mai departe, ca un bulgăre de zăpadă. Astăzi e greu să ne dăm seama cine pe cine influenţează mai mult: televiziunea societatea sau invers? Mulţi consideră că, fiind parte integrantă a societăţii, televiziunea nu poate exercita un efect de schimbare asupra acesteia decât concomitent cu modificarea principiilor după care ea însăşi acţionează. Că televiziunea este doar o oglindă care trebuie să reflecte ceea ce societatea arată. Că, în fapt, televiziunea nu este decât societatea redusă la dimensiunea unei cutii. Mi-e greu

să fiu de acord cu acest lucru. Privind strict momentul de față, putem spune cu precizie că televi-ziunea este o creație a societății? Eu aş înclina mai mult spre a doua variantă. Eu cred că televiziunea a devenit un organ aparte, un supraorgan care controlează, în primul rând, prin importanța pe care i-o dau oamenii, tot ce se întâmplă în restul organismului. Încet, încet, televiziunea a devenit un pol în jurul căruia se învârt celelalte sectoare ale existenței societății. Este înțeleptul satului la scară planetară. Nu există nici un exemplu în istoria omenirii de creație a societății care să ajungă să controleze într-o asemenea măsură modificările prin care trece însăşi societatea. Sigur că se poate argumenta că inventarea bombei nucleare a schimbat profund relațiile dintre state şi, implicit, percepția asupra universului cunoscut. Dar bomba nucleară este pentru mulți o noțiune abstractă. E, desigur o ironie faptul că mulți au văzut cum arată o astfel de bombă la televizor.

Societatea îşi trimite reprezentanții (aleşi de cele mai multe ori pe criterii subiective şi greşite) să construiască un organism ce poate fi folosit în evoluția acelei societăți. Un organism prin care societatea să-şi exercite controlul asupra sa. Un instrument prin care societatea să perpetueze ceea ce are bun şi să elimine ceea ce are rău, un instrument de autodecantare. Dar organismul nou creat are o viață a lui şi, brusc, capătă conştiința propriei valori, a rolului pe care îl poate juca şi al mijloacelor care îi stau la dispoziție pentru aceasta. Îşi ia rolul în serios şi decide că influența pe care a căpătat-o s-a datorat în primul rând adevărului pe care îl deține şi pe care, cu mărinimie, îl împărtăşeşte oamenilor. De aici până la a avea pretenția că este cel chemat să aducă ordine în societatea modernă nu este decât un pas. Pe care televiziunea a început să-l facă din ce în ce mai des.

Sigur că, privind obiectiv, televiziunea are o influență atât de mare mai ales pentru că oamenii sunt atât de dornici de a pasa altora responsabilitățile: de a gândi, de a trage concluzii, de a decide. Oamenilor le este din ce în ce mai greu să-i cunoască pe ceilalți. Nu mai au elementele necesare cu care să încerce să construiască judecăți de valoare. Sub impresia că le oferă aceste elemente, televiziunea le transmite în acelaşi timp şi modul în care ele trebuie combinate. şi, aşa cum un copil va aranja cuburile exact cum i-a arătat mama lui, aşa şi oamenii vor combina elementele puse la dispoziție de televiziune aşa cum i-a arătat aceasta.

Există multe pasiuni cărora oamenii le cad pradă. Televizunea este o super pasiune, care a pus stăpânire pe aproape întreaga populație terestră. Nu este un simplu fenomen care ne afectează viața câteva minute sau zile ci este o pasiune care ne controlează modul de a gândi şi de a reacționa.

Practic, majoritatea pasiunilor sunt acum intermediate prin televiziune. Este un fel de pasiunea pasiunilor. Deschizi televizorul şi interesul tău special pentru un subiect sau lucru este satisfăcut. Este cunoscut faptul că numărul tinerelor care se înscriu la gimnastică creşte sensibil după Olimpiade. Că apetitul pentru muzică este stimulat de numărul crescând al canalelor specializate care te învaţă cum să-ţi placă un anumit gen.

Foarte ciudat este faptul că, spre deosebire de alte pasiuni, cum ar fi fotbalul, de exemplu, televiziunea nu are toate caracteristicile. Orice om pasionat de fotbal va şti care sunt regulile care stau la baza desfăşurării jocului. Vor şti câte ceva despre istoria fotbalului, vor putea să-şi reamintească golul marcat de Boloni în meciul cu Italia. Un pasionat de muzică va şti în ce an a câştigat Madonna primul ei Grammy sau cu ce album a făcut vâlvă Michael Jackson. Un filatelist va şti când a fost lansat primul Cap de bour şi cam la ce sumă este estimat astăzi. Şi exemplele ar putea continua. Încercaţi acum să vă aduceţi aminte (dacă aţi ştiut vreodată) când a fost inventată televiziunea. Încercaţi să vă aduceţi aminte o emisiune pe care aţi văzut-o acum 15 sau 20 de ani. Încercaţi să vă amintiţi cine a comentat aselenizarea... Reuşiţi? Puneţi întrebări asemănătoare cu tematică fotbalistică unui copil de 14 ani şi veţi fi uimiţi de câte lucruri ştie despre obiectul pasiunii sale. De ce totuşi, oamenii nu simt nevoia să ştie mai mult despre cum funcţionează o televiziune (las la o parte apetenţa despre amănunte picante din viaţa vedetelor), despre regulile care stau la baza creării programelor sau despre modul în care televiziunea ne influenţează viaţa?

Există şi un răspuns: pentru că avem senzaţia că ştim toate aceste lucruri. Ne naştem cu televiziunea, creştem cu televiziunea, avem în faţa ochilor mereu televiziunea... Ce mai poate ascunde un lucru pe care îl vedem atât de des şi în atâtea ipostaze? E ca un membru al familiei cu care ne-am obişnuit atât de mult încât nu ne vine să-l mai întrebăm din când în când la ce se mai gândeşte sau de ce a luat o decizie. Îi acordăm o doză de încredere necondiţionată şi suntem tentaţi să-i scuzăm ieşirile şi scăpările. De multe ori ne lăsăm convinşi numai pentru că „ştim“ că nu ne vrea răul. De multe ori, calitatea de „apropiat“ este mai importantă decât greutatea sau corectitudinea argumentelor sale.

Oamenii încearcă să ajungă zei

A fost odată un loc ales la care râvneau toți pământenii. Un loc în care cei mari, cei frumoşi, cei înțelepți, cei puternici trăiau în fericire şi huzur, distracția lor preferată fiind împletirea sau despletirea firelor destinelor micilor muritori care se agitau toată ziua, acolo, la poalele muntelui, să le aducă ofrande. Iar în timpul liber visau la ziua în care vor ajunge şi ei acolo... olimpici.

O dată la 4 ani, oamenii, aceşti minunați muritori, încearcă să ajungă zei, alegându-i pe cei mai buni dintre ei. O dată la patru ani, omenirea se scutură de zgura meschinăriilor, a conflictelor interioare, a goanei după iluzoriu, a urii mocnite şi se prezintă, despuiată de prejudecăți şi şovinisme, la startul unui nou concurs destinat zeificării.

Şi cei mai buni dintre cei buni îşi pun în joc puterea, agilitatea, inteligența, măreția, altruismul pentru a câştiga cununa de lauri.

Armele tac şi oamenii vorbesc. Cum ştiu ei mai bine. Fără cuvinte, deci fără minciuni. Doar ei şi mesajul lor către cel de lângă ei, umăr la umăr, în încercarea de a ne vorbi cât mai bine nouă, celor capabili doar să privim. Nu mă iluzionez. Ca şi în viața noastră obişnuită, de simpli muritori, unii frazează prost, alții uită din cuvinte. Dar sunt unii care scriu poeme adevărate, de o sensilitate şi de o forță remarcabile, în fața cărora nu poți decât să-ți ții răsuflarea până la sfârşit pentru ca, odată ajuns acolo, să scoți din tine toată bucuria de a fi văzut născându-se o capodoperă. Dar nu victoria este cea care te bucură. Nu laurii pe care-i va primi şi nici măcar faptul că i-a învins pe alții. Ci, pur şi simplu, capacitatea de autodepăşire. Acea minunată însuşire a oamenilor care le-a permis să se strecoare printre firele păpuşarilor olimpici.

O dată la 4 ani, mă ghemuiesc în fața televizorului şi tremur, văzând omenirea strânsă pe un stadion. Şi-i simt alături de mine, ghemuiți în cameră, pe toți pământenii care privesc Olimpiada. Şi bucuria mea poate fi bucuria lor sau tristețea lor. Sentimentul meu va fi şi sentimentul lor. Vom reînvăța, pentru câteva zile, să sufe-rim şi să ne bucurăm împreună, pentru alții. Pentru o idee sau pentru un drapel.

Ne vom aduce aminte ce înseamnă să alergi lângă sufletul atletului tău, dar să nu iei nici o medalie. Pur şi simplu, să te bucuri că există undeva un om (pe care, probabil, n-o să-l cunoşti niciodată personal sau n-o să-ți de-

vină niciodată prieten) care a putut să-şi depăşească limitele. Şi te simţi şi tu, alături de el mai puternic, mai demn de cununa de lauri pe care ne-o dorim în secret cu toţii. Pentru câteva zile, uităm de noi pentru a trăi prin ei. Prin cei ce sunt suficient de buni pentru a ne reprezenta la confruntarea dintre naţiuni. Dar să nu ne amăgim. Orice drapel ar fi înălţat, el reprezintă victoria umană împotriva slăbiciunilor, împotriva statutului de muritori. Orice limbă ar vorbi învingătorul, ea este cea a bucuriei de a fi demonstrat că se poate mai mult şi mai bine, că oamenii sunt capabili de lucruri la care, în intervalul dintre Olimpiade, nici nu îndrăznesc să viseze.

Când eram mic, îmi doream să pot concura şi eu. Îi priveam cu invidie pe cei aclamaţi de stadioane întregi. Mai târziu am realizat că şi eu sunt cel aclamat. Că, alături de ei, pe podium, stau şi eu, de fiecare dată când îi iubeam suficient de mult încât toată energia şi concentrarea mea să aparţină secundelor sau minutelor în care mi-am ţinut respiraţia, în aşteptarea finalului cursei sau al exerciţiului la sol.

Mi-am dat seama că, exceptând cazurile deviante când cel mai bun dintre atleţi devine doar cel mai bun produs comercial, de fiecare dată când se câştigă o competiţie, oamenii de pretutindeni au mai făcut un pas spre autodepăşire. Fiecare îşi spune: dacă el a putut, pot şi eu. Trebuie doar să vreau. Important este cum lupţi şi nu victoria. Eu aş spune că important este şi pentru ce lupţi. În scopul efortului tău stă şi victoria aşteptată. Ai învins cel puţin o dată când ţi-ai ales scopul pentru care lupţi. Şi mai câştigi o dată când îi priveşti pe cei care stau umăr la umăr cu tine nu ca pe adversari ci ca pe prieteni. Fără ei, n-ai avea forţa să te ridici şi să te întreci doar cu tine. Singur, omul nu simte nevoia să se autodepăşească. Învingi din nou atunci când efortul tău e cinstit şi total. Când dai totul pentru lucrul în care crezi. Şi câştigi încă o dată atunci când, ajuns la finalul cursei, îl îmbrăţişezi pe învingător.

O dată la patru ani, ţările îşi schimbă tabla de şah pe care obişnuiesc să manipuleze piesele pentru beneficii mărunte, cu pista de alergare sau cu sala de gimnastică. O dată la patru ani, buletinele de ştiri încep cu informaţii despre victorii, despre oameni minunaţi atât de obişnuiţi. Despre lacrimi de fericire şi despre speranţă.

Îmi amintesc un atlet african care, pierzând un pantof în timpul alergării, a terminat cursa desculţ. Strângând din dinţi, cu tălpile rănite. Şi ştiu că, alături de zecile de mii de spectatori ridicaţi în picioare pe stadion, încurajându-l, eram şi eu (am simţit că are nevoie de mine), şi tu, şi toţi cei de acasă care aşteptam cu sufletul undeva ghemuit în gât, să se termine pentru a ne simţi mândri de faptul că suntem contemporani cu cel care ne-a arătat sau

ne-a adus aminte că, dacă vrei cu adevărat, poți să înfrunți viața, strângând din dinți şi cu sufletul însângerat şi poți ajunge la capătul ei, mulțumit de tine. Că poți învinge de fiecare dată când îți dorești autodepăşirea, că poți fi mai bun, mai înțelept, mai măreț şi mai puternic în fiecare secundă în care lupți cu adevărat pentru acest lucru.

O dată la 4 ani, oamenii încearcă să ajungă zei. Şi demonstrează cât de minunați oameni pot fi.

ALTFEL - nr. 17 - septembrie 2000

Viața nu e dreaptă, dar e frumoasă, uneori!

De multe ori, după un eşec, în timp ce plângem cu capul în pumni, mângâiați sau nu de câte un om, ajuns în ipostaza de prieten ad-hoc, acuzăm viața de incorectitudine. Ne punem singuri în ipostaza de victime ale unui fenomen lipsit de control uman, care se manifestă aleator şi, prin urmare, ne loveşte fără să ne putem feri şi fără să-l putem prevedea. Victime nevinovate, ne abandonăm plânsului şi sufe-rinței. Ne compătimim şi, atunci când nu putem transfera vina unei alte ființe umane, asupra căreia să revărsăm toată frustrarea şi durerea acumulate, ne îndreptăm cu paşi mici, dar siguri, spre resemnare.

Sunt oameni care se simt bine în postura de victime ale vieții. După fiecare eşec parcurg, cu uşurința celui care încearcă disperat să scape de durere, drumul de la revoltă (de multe ori sterilă şi haotică) la autocompătimire. Aceşti oameni îşi pierd treptat abilitatea de a analiza fiecare amănunt al circumstanțelor tragediei şi încep să trateze fiecare nereuşită ca pe un nou semn al ghinionului supranatural care-i urmăreşte. Se declanşează mecanismul de autoapărare şi, încet, lacrimile încep să curgă pentru nefericirea de a fi alesul unei sorți nedrepte. Viața e nedreaptă. Şi, liniştiți că nu trebuie să facem nimic pentru a repara ceva, pentru că, nu-i aşa?, nu te poți lupta cu viața, aşteptăm să fim consolați de ceilalți, pentru a savura gustul dulce-amar al posturii de victimă nevinovată, căreia nu i se poate reproşa nimic. Ați observat că oamenii, atunci când greşesc, sunt mult mai preocupați de

imaginea lor în fața celorlalți (de a face astfel încât să nu fi considerați vinovați), decât de efectele neatenției lor și de ceea ce ar putea învăța din ea? Pentru că, dacă viața e vinovată, e inutil să încerci să înțelegi ceva. Nu vei fi niciodată capabil să prevezi și să eviți loviturile sorții.

Alți oameni, în schimb, nu se mulțumesc cu atât. Le e greu să dea vina pe viață pentru simplul motiv că n-o pot trage la răspundere. Nu-i pot da două palme și nici n-o pot pedepsi, închizând-o în cămară, fără mâncare. Nu se pot război cu viața. Lor le trebuie un dușman concret, cu forme clare și ușor identificabile. Pe care să-l judece cu asprime și pe care să-l condamne la preluarea suferinței. Și aceşti oameni se împart în două categorii: cei pentru care vinovatul este întotdeauna celălalt (sau întotdeauna el însuși) și cei, rămaşi atât de puțini, pentru care identificarea vinovatului este o muncă atentă de învățare și de purificare în același timp. Cei pentru care contează mai mult ce pot învăța din greșeală și mai puțin persoana sau lucrul pe care se poate da vina. Aceştia din urmă sunt cei mai nemulțumiți de faptul că, uneori, nu reușesc să identifice cu precizie vinovatul și refuză, aproape întotdeauna, să dea vina pe viață. Pentru ei viața e frumoasă sau urâtă, în funcție de efortul pe care îl depui la construirea ei. Şi scormone în adânc, găsind fiecare fir, de multe ori prea puțin vizibil, care poate, tras cu grijă, să scoată la lumină sâmburele de umbră.

Unii spun că cel mai uşor e să dai vina pe alții. Sigur că, cei ce nutresc astfel de gânduri diprețuitoare la adresa mai slabilor lor semeni sunt predispuși ei înșiși la această „boală“ a aruncatului responsabilității. Cine se bate permanent cu viața ştie că nu e de loc uşor să dai vina pe alții. În primul rând pentru că e foarte greu să-i găseşti pe aceşti alții. Apoi e și mai dificil să le analizezi greşeala și în ce măsură aceasta a fost facilitată chiar de tine. Şi, în sfârșit, trebuie să-ți dai seama dacă, mai atent fiind, puteai evita greşeala celuilalt sau... „doamne-fereşte“, dacă-l puteai ajuta să n-o comită. Şi, de cele mai multe ori, îți dai seama că trebuie, în cel mai fericit caz, să împărtășești responsabilitatea greşelii cu cel pe care, altfel construit fiind, l-ai fi blamat fără rezerve.

Ceea ce nu ne omoară ne întăreşte! Asta, dacă învățăm câte ceva din confruntarea noastră cu viața. Dacă reuşim să înțelegem mecanismele care duc la apariția unei situații din care noi ieşim cei mai loviți. Dacă suntem capabili să ne iubim suficient de mult pentru a fi obiectivi, în primul rând cu noi și cu viața noastră.

Cine a fost de vină în cazul Andreei Răducan? Antrenorul? Iadul e pavat cu intenții bune! Gimnasta? Ea era pur și simplu răcită! Comitetul Internațional Olimpic? El aplica cu strictețe regulile! Conspirația mondială

anti-România? Are lucruri mai importante de distrus în țara noastră! Şi-atunci? Cine rămâne? Viața, dragii mei! Pur şi simplu... viața! Ea e vinovată că, în lipsa ei de considerație pentru amănunte, le-a amestecat astfel încât cineva a căzut victima combinației nefericite. Poți să te revolți, poți plânge, poți striga, te poți gândi la ce-i mai rău, dar nu poți găsi un vinovat pe care să-l pui la zid şi să-l amenințI că, dacă nu-ți redă ceea ce ți-a furat prin greşeala lui, o să....

Dacă ar fi rămas cu medalia de aur, Andreea ar fi fost aşteptată la aeroport doar de părinți. Aşa, s-a bucurat de explozia sufletelor miilor de români care au redescoperit demnitatea umană, aceea de a fi învingător chiar dacă viața e, uneori, nedreaptă. În primul caz ne-am fi bucurat. Acum suntem fericiți că am reuşit să arătăm că putem iubi şi, astfel, să facem viața mai frumoasă.

ALTFEL - nr. 18 - octombrie 2000

Concluzii

Prieteni dragi, am ajuns la o concluzie! (Era şi timpul, vor fi zicând unii dintre voi). Problema noastră, a oamenilor obişnuiți, e că tragem des concluzii şi le reevaluăm la fel de des. Concepțiile noastre despre viață şi despre ceilalți sunt mai mobile decât o picătură de mercur pusă pe o suprafață denivelată. Numărul de ore dormite sau culoarea cerului de dimineață au o importanță deosebită pentru modul în care vom înclina balanța judecăților noastre din ziua respectivă şi, prin urmare, a valorii (pozitive sau negative) a concluziilor noastre. La mijlocul zilei vedem o zgârietură pe un perete alb, proaspăt vopsit, şi ne întristăm. Concluziile noastre din acel moment încolo vor deveni cenuşii, ca urma lăsată de cuiul unui nesimțit pe perete.

Să revin, însă, la concluzie! Viața noastră e făcută din mici tragedii. Ele ne umplu secundele şi minutele fiecărei zile nu atât prin desfăşurarea lor şi prin implicarea noastră cât prin urmele pe care le lasă undeva în străfunduri. Gânduri, sentimente, resentimente, frici şi ipocrizii... Ne tăiem dimineața, în baie, când ne radem. Sau ne opărim degetele cu apa prea fierbinte. Ceaiul

e prea rece şi e suficient de târziu pentru a ne gândi cu groază că vom întârzia le serviciu sau la şcoală. Ne fuge autobuzul de sub nas sau ne este agresat acelaşi organ olfactiv de emanaţiile unui individ înghesuit în noi în pântecele metroului. Constatăm că ne-am uitat pixul acasă sau mina din el s-a scurs toată în buzunarul de la piept. La şcoală ne ascultă exact la materia cea mai imposibilă sau, dacă nu, dăm lucrare la matematică şi profesoara ne mută în prima bancă... Şi aş putea continua aşa cu toate micile neplăceri ale unei zile. Aş putea trece la tragediile „adevărate": ne-am văzut iubita sau iubitul petrecând prea mult timp în compania alcuitva. Sau orgoliul nostru a fost călcat în picioare nemilos de afirmaţiile altcuiva. Sau, doamne fereşte, recunoaşterea pe care o aşteptam pentru un gest făcut de noi din pur altruism, întârzie să apară. Ne indispunem total şi constatăm că viaţa nu merită trăită, că suntem nişte ghinionişti. Nu înţelegem cum se mai învârte Pământul când noi suntem atât de îndureraţi. Sau cum mai pot râde ceilalţi în jurul nostru, fără să ne respecte durerea?

A doua zi încercăm să ne remontăm şi plecăm de acasă cu gândul doar la orele ce stau să vină. Rareori, seara, petrecem câteva clipe analizând ziua ce se-ncheie. Şi iar vine o zi şi iar trece o zi. Fiecare, cu salba ei de tragedii şi de (prea puţine) clipe de bucurie. Cu ochii la o mult prea neclară clipă de fericire, călcăm în picioare minute după minute, nedemne de a ne rămâne în ungherele minţii. Ne consumăm ca o foaie de hârtie pişcată de foc, ne plângem de milă şi aşteptăm compasiune. Simţim o plăcere viscerală să ne lăudăm cu tragediile noastre. Şi, nu rareori, le pri-vim cu obstinaţie pe ale celorlaţi încercând să descoperim cât de norocoşi suntem noi, cei din faţa televizoarelor. Viaţa noastră devine atât de meschină şi de dureroasă, încât, de multe ori, tresărim doar la gândul nefericirii ce va să vină. Suntem nişte victime şi trebuie să ne tratăm ca atare. Şi riscăm să ne trăim toată viaţa ca pe o lungă înşiruire de mici necazuri urmate de mari consumuri energetice.

Sunt clipe în care toate acestea pălesc. Clipe în care, lovit de un necaz adevărat, toate tragediile cotidiene ţi se par nimicuri demne de luat în râs. Doar că tu nu ai chef de râs. Dispare de lângă tine cineva apropiat sau suferi un accident care-ţi va schimba viaţa. Şi ai nevoie de cineva care să te ţină de mână şi să-ţi spună că totul va fi bine. Şi te gândeşti la miile de momente în care aşteptai compătimirea celorlaţi pentru micile tale nefericiri (aţi observat că oamenii sunt mult mai apropiaţi de tine atunci când nu este cu adevărat nimic serios?). Şi-ţi vine să râzi de suferinţa ta de cu o zi înainte când ai rămas cu maşina în pană şi nimeni n-a vrut să oprească să te ajute. Sau că ceilalţi s-au dus la film fără să te sune şi pe tine. Îţi vine să râzi dar ceva nu te lasă. Acel ceva care apasă pe miezul sufletului, care nu-l lasă să

respire normal, dându-i un aer gălbejit, bolnăvicios. Şi, până la urmă, trece şi necazul, şi, probabil, revii la micile nefericiri şi micile suferinţe de fiecare zi. Dar rămâne undeva, în adânc, o cicatrice. Şi, din când în când, pui mâna pe ea (deşi n-ai voie căci s-ar putea infecta) şi-ţi aduci aminte. Şi mergi mai departe.

Am citit cu ceva timp în urmă o ştirucă într-un ziar. Celebrul fizician britanic Stephen Hawking (cel care, paralizat, gândeşte pentru întreaga omenire) crede că, dacă nu vom coloniza alte planete, vom dispărea ca specie în cel mult 1000 de ani. Iar eu îl cred. Nu numai pentru că este cea mai luminată minte a sfârşitului de mileniu ci şi pentru că omenirea e, cu adevărat, bolnavă. O simt în mine. Mă uit în fiecare zi la ea (atunci când îmi permit micile mele tragedii). E gălbejită şi plină de cicatrici pe care, cu orgoliul şi încrâncenarea specifice nouă, punem mâinile murdare. Noi nu vom mai fi peste o mie de ani. De ce ne-ar păsa de ce se va întâmpla cu străstră-stră-nepoţii noştri ? Să se descurce! Noi avem lucruri mai importante de făcut. Avem suferinţele noastre pe care trebuie să ni le trăim cu intensitate, ca într-un concurs ad-hoc. Vom câştiga dreptul de a muri înainte ca omenirea să dispară. Ce efect de seră? Ce creştere a mortalităţii? Ce diminuare a resurselor naturale? Ce războaie? Ce cutremure şi inundaţii? N-am timp de aşa ceva! Am doar 1000 de ani ca să-mi ling rănile provocate de indiferenţa celorlalţi.

ALTFEL - nr. 19 - noiembrie 2000

Se termină!

Se termină! Se termină, fraţilor! Se termină secolul acesta în care omenirea a cunoscut agonia şi extazul! Secolul marilor descoperiri ştiinţifice care ne-au făcut viaţa mai bună şi mai lungă dar şi al marilor crime împotriva umanităţii. Secolul zborului spaţial dar şi al milioanelor de oameni care mor de foame în toată lumea. Secolul reunificărilor dar şi al separărilor. Războaie şi pace. 100 de ani de speranţe şi deziluzii, de trenuri ultrarapide şi străzi fără canalizare şi lumină. Revoluţii antiimperialiste şi antitotalitare şi antirevoluţii. Psihanaliză şi tortură. Televiziunea în culori şi

minori prostituându-se. Cultură şi analfabetism. Bombe atomice şi Bambi. Redescoperirea Terrei şi uitarea omului de lângă noi.

Şi aş putea continua la nesfârşit. Dar, ca întotdeauna, omenirea nu este dispusă să învețe mai nimic din moştenirea lăsată de fiece secol ce dispare în negura timpurilor. Dar noi, oamenii, luați individual, învățăm ceva? Sau, dacă memoria reține chipuri, mirosuri, senzații, ne folosesc acestea la ceva, atunci când avem nevoie? Oare, nu cumva, aşa e cel mai bine? Oare, nu cumva, e un sistem de autoapărare împotriva supraacumulării de informații şi sentimente, care, negestionate corect (şi cum am putea-o face fără ceilalți, pe care îi îndepărtăm sistematic?) ar putea duce la scurtcircuitare şi, implicit la moarte, sau, în cel mai fericit caz (oare?) la supravieţuire fără viață? Nu am fi, oare, copleşiți de toată urâțenia acestei lumi, de trădările şi uitările celorlalți? Din păcate, uităm şi frumosul. Uităm zâmbetul unui copil, mirosul unei flori sau prospeţimea unei dimineți de primăvară. Uităm că am iubit odată un om, uităm că am fost iubiți. Uităm că aveam idealuri, că visam, că speram. Că oamenii pot fi şi buni şi frumoşi. Că noi putem fi şi buni şi frumoşi.

Se schimbă secolul! Ei, şi? Ce ne interesează pe noi, iluştri blazați ai societății de consum? Ce importanță are dacă peste câteva zile va trebui să scriem pe cererile noastre de majorări de salarii, 2001? O să ne obişnuim şi cu asta! Ei bine, eu cred că ar trebui să se schimbe ceva. Noi, oamenii avem nevoie de termene limită şi de momente de bilanț. Şi, teoretic, după astfel de momente, începe o epocă nouă, în care lucrurile capătă noi forme şi simnificații, în funcție de capacitatea noastră de a procesa trecutul şi de a sintetiza concluzii raționale. Un astfel de moment de bilanț ar trebui să fie şi trecerea dintre veacuri. Sigur, nu sugerez că ar trebui să ne asumăm toate greşelile celor care s-au născut, au trăit şi au murit în acest secol. E de-ajuns să ne asumăm responsabilitatea care decurge din apartenența noastră la această umanitate atât de fragilă. Şi, evident, ar fi mai mult ca necesar să ne privim în ochi (o oglindă ne-ar fi folositoare) şi să ne întrebăm cât din indiferența noastră, din frustrările noastre, din invidiile noastre, din minciunile noastre, din neatențiile noastre a contribuit la starea societății în care trăim. Înainte de a ne face planuri pentru secolul ce vine, ar trebui să vedem dacă despărțirile noastre de cei pe care i-am iubit cândva nu contribuie la dezvoltarea maladiei cancerigene care macină sistemul relațiilor dintre oameni, sistem care stă la baza oricărei societăți.

Mă-ntreb ce ne face să repetăm greşelile care, cândva, ne-au adus atâta suferință sau au provocat-o pe a celor din jurul nostru, pe care le-am regretat şi le-am „înțeles“. Există oare un şablon în mic ce se repetă la nivelul

omenirii? Să sper că ziua de mâine va fi mai plină de fericire şi mai lipsită de greutăţi? Să cred că evoluţia va fi urmarea firească a asumării responsabilităţilor? Să-mi imaginez că secolul următor va fi unul fără războaie, fără inechitate, neguvernat de principiul Totul e de vânzare, important e să afli preţul? Sunt eu în stare să pretind viitorului meu ca membru al societăţii, ceea ce refuz viitorului meu, ca individ? Pot eu pretinde Oamenilor ceea ce nu solicit de la mine?

La sfârşitul fiecărui an facem bilanţuri. Şi tragem concluzii: a fost bun sau a fost rău. Şi ne promitem să facem totul să fie mai bine în următoarele 365 de zile (pe care, evident, ne propunem să le folosim mai judicios). Sfârşitul acestui an e un prilej dublu de bilanţ. Primul ar fi cel intim, uman, care ţine de raportarea mea la cei din jurul meu. Din acest punct de vedere, bilanţul e catastrofal. Al doilea prilej este ajungerea revistei pe care o ţineţi în mână la numărul 20 (la doi ani de la apariţie). O revistă culturală, pentru tineri, difuzată gratuit, scrisă de o mână de oameni entuziaşti... Doi ani de speranţe şi de clipe de fericire când deschideam scrisorile de la cititori. Clipe de mândrie când auzeam pe cineva vorbind despre revista noastră şi despre *Clubul Nouă ne pasă!*

Într-o societate care alunecă vertiginos spre hăul din care cultura şi prietenia au fost expulzate, într-o ţară în care tinerii visează la covrigii din cozile câinilor care aleargă prin New York, în care apartenenţa la elită se stabileşte după studierea dosarelor fiscale, o revistă de cultură ajunge la tineri în fiecare lună. O revistă de cultură are curajul de a vorbi cu cei pe care nu se mai oboseşte nimeni să-i înveţe valoarea prieteniei.

Din acest punct de vedere, bilanţul e bun. Dar, per total?

Sper ca secolul care începe peste câteva zile să se termine cu un bilanţ mult mai bun din punctul de vedere al revistei ALTFEL. Iar anul ce vine să vă îngreuneze talerul pozitiv al balanţei trăirilor şi realizărilor voastre.

ALTFEL - nr. 20 - decembrie 2000

N-a fost să fie

În ritm de manele şi de dance-popular a trecut şi anul 2000. Iar am serbat sfârşitul mileniului. Acasă sau în pieţe, alături de cei apropiaţi sau în

mijlocul celor mai perfecți străini. Iar am stat cu inima strânsă, aşteptând ca, la miezul nopții, să se spintece cerul şi pământul şi să fim, în sfârşit, pedepsiți sau recompensați, după merite.

N-a fost să fie. Iar am ratat şansa de a ne opri şi de a ne analiza gândul şi fapta. Am avut în schimb o miniapocalipsă colorată şi zgomotoasă. Părea că toate artificiile şi petardele din lume se deciseseră să serbeze cu noi Revelionul. Ce păcat că urmele ei au fost mai ales de ordin fizic şi nu spiritual. Ce păcat că am fost, din nou, noi, cei de anul trecut şi de acum doi ani şi de... Omenirea are în spate un balast milenar, de care se preface că se debarasează la fiecare trecere între ani. În fapt, nu face decât să-l camufleze, ajutată de diversiunea explozivă, la capitolul „diverse“, acela care nu apucă niciodată să fie discutat.

Noi, oamenii, sărbătorim de fiecare dată anul nou sau, odată în viață (dacă suntem suficient de norocoşi) schimbarea secolului şi a mileniului, ca şi când chiar ar însemna întoarcerea foii, închiderea unui capitol sau modificarea radicală a modului în care ne vom raporta la lume şi la ceilalți. Noi nu facem decât să găsim un pretext pentru a uita câteva zile de datoriile pe care le avem față de noi şi față de cei care contează sau ar trebui să conteze pentru noi, datorii a căror dobândă depăşeşte cu mult capacitatea noastră limitată de a crea. Dar nu-i nimic! La asta o să ne gândim peste câteva secunde, adică la anul, în noul secol sau, şi mai bine (sună mult mai grandios) în viitorul mileniu. Trecute secundele, viața ne ia din nou la măcinat, iar clipele nou-nouțe trec, lăsându-ne încărcați cu lucrurile pe care le-am fi putut face în ele. Mai deschidem un capitol în slinosul ceaslov al dărilor către ceilalți. Sau către noi. Ne obişnuim să scriem, iată, numărul cel nou, semn de identificare a restanțelor noastre de peste un an. Am abandonat de mult tehnica de a ne nota obiectivele pentru următoarele 365 de zile. De ce să ne pierdem timpul, la sfârşitul lor, cu numărarea capitolelor nebifate?

Ați încercat vreodată să vă notați în fiecare zi ce ați fi dorit să faceți? E un exercițiu interesant. Cu timpul observi că ai făcut mult mai puține decât ai vrut. Sau cu totul altceva. Se spune că e mai bine să regreți ce ai făcut decât că nu ai făcut ceva ce ți-ai dorit. Oare? Primul regret e însoțit şi de dulcea iluzie că, dacă ai fi fost mai conştiincios sau mai curajos, mai deschis sau mai încrezător, lucrurile ar fi stat altfel iar tu ai fi fost acum cu un pas mai aproape de ceilalți, de fericire. În al doilea caz, însă, cu fiecare părere de rău ucizi câte un strop de speranță. După un an de eşecuri, de încercări regretate, ajungi, în sfârşit, la secunda în care le poți lăsa în urmă, chiar dacă nu e decât un exercițiu banal de autosugestionare.

De ce vrem să facem pasul între ani alături de cei dragi? Oare nu cumva, ca să ne simțim mai ocrotiți în fața necunoscutului pe care ni l-am dori venind? Sau ne simțim mai puternici în fața posibilului moment în care ni se va cere socoteală de bilanțul dezechilibrat? Sau vrem, pur şi simplu, să fim siguri că vom fi iertați? Te uiți la ei şi-ți promiți c-o să-i iubeşti şi mai mult, că vei fi mai atent şi vei încerca să-i ajuți să-şi plătească datoriile, în special față de ei. Nu ne-am propune asta dacă n-am simți în suflet deficitul şi la acest capitol.

Vă propun ceva. Notați-vă începând de acum de câte ori veți simți să spuneți „Te iubesc!“ unui om apropiat şi n-o veți face. Ne revedem la anul, pe vremea asta, şi, dacă nu veți fi suficient de îngroziți de rezultat pentru ca schimbarea să vină de la sine, înseamnă că nu ne rămâne decât să mergem şi noi în piață şi să urlăm, să aruncăm petarde ori să bem până n-o să mai simțim nimic. Şi-o să ne trezim iar la un început de drum care seamănă nefericit de mult cu sfârşitul altuia. Şi tot aşa.

La mulți ani şi la mai puține clipe irosite în singurătate!

ALTFEL - nr. 21 - ianuarie 2001

Libertatea de a face copii

În ultima vreme, buletinele de ştiri au descoperit noi subiecte de senzație. Copiii maltratați, bătuți, violați sau ucişi. Şi nu de către cine ştie ce dezaxați scăpați din spitalele de nebuni, ci de cei care i-au adus pe lume, de cei chemați să-i apere şi să-i iubească. Ne îngrozim, lăcrimăm poate şi ne întrebăm cum este posibil. Ce fel de ființe sunt aceşti părinți? Oameni, desigur, nu. Animale... Nu cunosc animale care să-şi tortureze, violeze sau să-şi omoare puii. Atunci, din ce genuni ale iadului au răsărit între noi aceşti indivizi? Dar noi, noi ce trecem pe lângă copii culcați în rigole, cu gândul la treburile noastre, cine suntem?

În alte țări există telefoane gratuite la care copiii pot suna în cazul în care sunt bătuți sau chiar „stresați“. Dacă sunt bătuți, sau agresați sexual, dacă flămânzesc sau dacă nu au ce îmbrăca. Copii care-şi reclamă părinții pentru că le-au dat o palmă, că i-au închis în camera lor să învețe sau le-au

interzis să iasă la joacă pentru că nu şi-au terminat lecţiile. Copiii sunt trataţi cu toată seriozitatea. Părinţii au învăţat că nu sunt proprietarii copiilor lor, că drepturile lor nu sunt discreţionare şi că nu pot face uz de ameninţarea cu „eu te-am făcut, eu te omor!“. Orice corecţie aplicată părinteşte se poate transforma într-o acuzaţie dintr-un rechizitoriu legal.

America a fost zguduită de procesele intentate părinţilor de copii minori, nemulţumiţi de modul în care li se respectau drepturile.

La noi, copii sunt aruncaţi în stradă să cerşească, sunt bătuţi pentru că plâng sau nu vor să fure, sunt obligaţi să se prostitueze sau sunt violaţi de proprii părinţi. Rudele ştiu. Şi vecinii ştiu. De multe ori ştiu şi cei care ar trebui să vegheze la liniştea comunităţii. Ei şi? Legislaţia nu-i obligă să intervină. Ba mai mult. Nici nu-i pedepseşte dacă, prin neglijenţa şi indiferenţa lor, permit producerea unor tragedii. Şi copiii, victime nevinovate şi neputincioase ale golului din părinţii lor în care ar fi trebuit să existe sentimente, umplu spitalele sau străzile, cimitirele sau canalele. Încearcă să înţeleagă ce se-ntâmplă cu ei. Poate văd copii fericiţi, lângă părinţi grijulii. Şi se-ntreabă care le e vina. De ce sunt condamnaţi să trăiască în mizerie şi suferinţă. Părinţii nu ţi-i alegi. Poate, uneori, n-ar fi rău.

Cineva spunea că nu orice om merită să devină părinte. Pentru a obţine carnetul de conducere sau pentru a merge în armată trebuie să treci testul psihologic. Pentru a ocupa o funcţie importantă, discuţi şi cu un psiholog. Doar ca să faci un copil nu trebuie să dovedeşti că eşti conştient de responsabilitatea care-ţi revine. Nu trebuie să ai un loc de muncă, nu trebuie să ai o casă, nu trebuie să ai o familie. Nu trebuie să ai un coeficient de inteligenţă ridicat şi nici cunoştinţe pe care să le tran-sferi copilului. Există restaurante în care nu ai voie să intri dacă nu eşti îmbrăcat cu haine de sute de dolari. Sunt cluburi în care intră doar cei ce au mai mult de 5 maşini. Societatea capitalistă trasează graniţe distincte între oameni şi le delimitează strict drepturile. Nu poţi candida la preşedinţie dacă nu te-ai născut în ţara respectivă. Nici cu autobuzul nu poţi merge dacă nu ai bilet. Dar poţi face copii. Societatea nu-ţi cere nimic pentru asta deşi, de multe ori, trebuie să te suplinească şi să se descurce cu copiii pe care nu ţi-i mai doreşti.

Atunci când te căsătoreşti, preotul şi ofiţerul stării civile îţi atrag atenţia asupra drepturilor şi a responsabilităţilor. Atunci când concepi un copil, nimeni nu te pune să semnezi un act prin care să te obligi să respecţi fiinţa căreia îi vei da viaţă. Înainte de a ţi se încredinţa boţul acela plin de speranţă, nu te pune nimeni să-ţi iei angajamentul că vei face tot ceea ce poţi pentru a-i asigura o viaţă demnă. Chiar şi aşa, ar trebui să realizezi că dreptul natural de a naşte ţi s-a oferit pentru ca tu să-l foloseşti numai atunci

când poți să-ți asumi şi responsabilitățile care decurg din acesta. Altfel, de ce o faci? Ce inconştiență şi indiferență criminală stă la baza descătuşării instinctuale fără griji, într-o eră a contracepționalelor? Ce lipsă de umanitate macină vintrele acelor indivizi care tratează naşterea propriului copil ca pe prima zăpadă căzută pe prispă?

În acest timp, societatea priveşte resemnată cum membrii ei decad din calitatea de om. Societatea decade, odată cu ei, din calitatea de civilizație.

Nu e suficient că nu le poate asigura condiții normale de dezvoltare spirituale şi fizice acelor copii pentru care părinții ar dori să facă mai mult dar se văd copleşiți de dificultățile tranziției. Nu e suficient că nu se mai îngrijeşte nimeni de modul în care va arăta sistemul de valori al acestor copii. Nu e suficient că nu se îngrijeşte deloc de cei care sunt dotați cu acele calități care le-ar permite să ne conducă în- tr-o evoluție pozitivă viitoare. Pentru că nu sunt suficiente pentru a marca nivelul la care s-a ajuns, îi lasă pe părinții care-şi ucid, violează sau bat copiii să aştepte în libertate judecata oficială, greoaie şi împiedicată. Pentru că, nu-i aşa, nu reprezintă un pericol pentru societate, onorată instanță...

Mai târziu, mulți dintre aceşti copii care supraviețuiesc fură, violează sau ucid. Pentru că ei nu înțeleg să respecte o societate căreia nu i-a păsat. Pentru că nu înțeleg de ce este rău să facă lucruri pentru care părinții lor n-au fost pedepsiți. Pentru că vor să răzbune suferințele lor în modul cel mai primitiv cu putință, acela pe care l-au învățat în casa lor în care societatea n-avea voie să intre: făcându-i şi pe ceilalți să sufere. Vor fi ei scutiți de pedeapsă? Nu, şi nici n-ar fi normal. Dar pe părinții lor cine-i pedepseşte?

ALTFEL - nr. 22 - februarie 2001

Lipsă la anotimpuri

Dragi prieteni, când să mă apuc să scriu cele câteva gânduri pe care să vi le dăruiesc luna aceasta, am constatat că ninge. N-ar fi nimic neobişnuit dacă nu aş fi la începutul lui martie şi până în acest moment iarna s-a dovedit a fi lipsită de orice calități care o face atât de iubită de unii. Printre care mă număr şi eu. Da, dragi prieteni, îmi place iarna. Dar iubesc iarna aceea

din poveşti, cu ninsori cu fulgi cât pumnul, cu cerul de un albastru crud, cu scârțâitul zăpezii sub bocanci, cu pomii ascunşi de alb, cu copii chiuind şi aruncând cu bulgări, cu mirosul acela de fum şi cu frigul acela care îți înroşeşte obrajii. Nu iarna aceasta, pe care noi, prin locurile acestea, o cam primim cadou de câțiva ani încoace. Frig umed, cer plumburiu, miros de oraş supraaglomerat, lapoviță şi bălți tocmai bune de străbătut de şoferi în viteză, zăpadă neagră, amestecată cu gunoaie aduse de micile torente de pe lângă trotuare, copii posomorâți…

Iarna care tocmai s-a încheiat oficial ne-a adus zile de primăvară, cu soare şi temperaturi ridicate dar şi zile ploioase, cu întuneric şi frig. Am avut un Crăciun fără zăpadă şi un ianuarie fără frig. Au luat-o anotimpurile razna. Şi acum, când toată lumea se obişnuise cu ideea că o s-o ținem tot într-o semiprimăvară, hop şi zăpada, tocmai la timp ca să-i dea iar peste cap pe edilii noştri, noi nouți, la prima lor confruntare cu natura.

A nins frumos, ca şi când am fi fost iertați pentru greşelile noastre. Apoi a stat, ca şi când cineva şi-ar fi adus aminte că nu merităm. Că nu merităm nici albul şi nici albastrul. Că viața noastră a început să semene din ce în ce mai mult cu non-anotimpul acesta. Acum ninge, apoi plouă şi ne umplem de băltoace, apoi vine frigul şi ne îngheață orice sentiment. Şi iese soarele şi ne ridicăm mâinile, în semn de renunțare, apoi iar plouă. Adormim cu fața spre soare şi ne imaginăm c-a venit vara apoi ne întoarcem cu spatele şi soarele fuge.

Oamenii din viața noastră sunt mai preocupați de mocirla de pe jos decât de cei care trec pe lângă ei. Merg cu capetele în jos şi se feresc de orice atingere. Trecem unii pe lângă alții, ca şi când am avea ținte foarte precise şi foarte importante. Între noi e întuneric. Şi, din ce în ce mai frig.

Câteodată zâmbesc trist. Mă gândesc la cei care, intrigați la culme de acest mister numit viață, lansează adevăruri absolute: nu există doar alb şi negru, ci şi gri! Ei bine, au acum parte de atâta gri, că ar trebui să le răspundă la multe din întrebările lor existențiale. Ce pretext minunat pentru a ne ascunde şi mai mult în spatele zidurilor. De a nu deschide uşa chiar dacă afară stau oameni care au nevoie de tine…

Între timp, ca să ne umplem timpul, importăm şi sărbătorim cu un fast demn de întâlnirile dintre doi Oameni, ziua îndrăgostiților. Anul acesta, toate televiziunile au ținut morțiş să sărbătorim, fie că aveam sau nu chef, fie că ne place sau nu modelul american, de care nu ne leagă nimic. Oameni de toate soiurile s-au chinuit amarnic să înjghebe câteva mesaje iubărețe pe care să le lanseze în eter. Tineri care nu ştiu care e capitala Statelor Unite

şi-au umplut ochii de romantism şi s-au apucat de iubit cu ocazia Sfântului Valentin. Nimeni nu s-a întrebat de ce avem nevoie de o zi pentru a spune celorlalți că-i iubim. Nimeni n-a spus că tocmai existența acestei zile-kitsch arată că avem nevoie de stimulente pentru a ne purta normal. Încet, încet, se vor inventa zile speciale pentru vorbit, pentru privit în ochi, pentru ajutat o bătrânică să treacă strada, pentru respectat, pentru gândit, pentru scris poezii, pentru prietenie. Vom avea un calendar care să ne aducă aminte în fiecare zi ce parte a umanității noastre avem voie să manifestăm. Eventual, în direct la televiziune. Apoi, ne odihnim un an. În fond, am iubit o zi! Şi, ca să revin la tema acestor rânduri, un calendar care să ne spună: Azi e iarnă. Azi e primăvară…

Azi sunt om…

Oare ghioceii mai înțeleg ceva? Oare primăvara nu se simte puțin frustrată că n-o mai aşteaptă nimeni? Oare noi n-ar trebui să ne punem mai multe întrebări? Oare n-ar trebui să le căutăm răspunsuri împreună cu ceilalți? Nu…

Noi ne vedem mai departe de viețile noastre, fără să observăm că nu mai avem anotimpuri în care să le trăim.

ALTFEL - nr. 23 - martie 2001

Din dragoste

De obicei nu mă uit la, mai nou apărutele pe plaiuri mioritice, emisiuni cu şi pentru „ordinary people“, cum se numesc ele peste ocean. *Surprize, surprize, Iartă-mă* sau *Din dragoste*, toate sunt pline de oameni obişnuiți, cu poveşti obişnuite, cu tristeți şi bucurii, cu sentimente şi răutăți. Probabil, succesul enorm de care se bucură e legat de dorința noastră, rareori nemărturisită, de a nu ne simți diferiți. De a vedea că şi alți oameni au probleme care seamănă cu ale noastre, că şi alți oameni suferă din dragoste, din singurătate, din răutatea apropiaților. Probabil că mulți se regă-sesc în personajele devenite celebre pentru câteva ore şi, mai mult ca sigur, au senzația că învață ceva din experiența celorlalți care i-ar putea ajuta în viața lor de

fiecare zi.

De câte ori m-am uitat la *Din dragoste*, am schimbat canalul deprimat. Majoritatea „cazurilor“ prezentate sunt tragice. Vorbesc despre tineri care s-au îndrăgostit în 15 secunde şi ceva, care s-au simțit fericiți alte 20 de secunde după care, fiecare a luat-o în direcția în care mergea atunci când s-au întâlnit. De obicei, unul dintre ei rămâne în drum, cu ochii plini de lacrimi, întrebându-se cum i s-a putut întâmpla aşa ceva. Şi, pentru că există o emisiune adecvată pentru astfel de situații, vine în platou şi întreabă națiunea de ce l-a părăsit pe el „soarele vieții lui“. Doar se potriveau perfect. E adevărat că, atunci când nu ştii nimic despre cel de lângă tine, te potriveşti perfect cu el.

Uneori, scurta poveste de iubire veşnică a fost şi plină de năbădăi. Sigur, văzute cu totul diferit de cei doi participanți la evenimente. Nu ni s-ar părea viața plicticoasă dacă toți am interpreta lucrurile în acelaşi mod? El i-a dat o palmă iar ea l-a înşelat… spune el. Ba dimpotrivă, eu eram cuminte şi el era înfiorător de gelos. Doi oameni care deapănă două poveşti de „dragoste“ atât de diferite între ele, deşi au avut doar două personaje. Dar ce importanță are? Te-a văzut tot cartierul la televizor. Au aflat toți cât de mult suferi şi ce lucruri extraordinare (cum ar fi venitul la o emisiune) eşti în stare să faci pentru a o aduce înapoi pe cea care te-a părăsit. Câteva minute de emisie repară ca prin minune problemele care au dus la ruptură. Oare sunt mai adevărate cuvintele când sunt spuse pe micul ecran decât şoptite între patru ochi? Cum îşi imaginează cineva că o relație poate fi refăcută doar pentru că un realizator bine intenționat duce o casetă video de colo-colo? Câteodată totul capătă aspecte de parodie. Moderatorul alergând cu cameramanul după tânăra rebelă care nu mai vrea să audă de cel care, până mai ieri, era iubirea vieții ei, alături de care era convinsă că-şi va petrece toată viața. Uneori o prinde şi, de ruşine, urcă în maşină şi asistă rece la înfocatele declarații de dragoste. Suspance-ul continuă... S-o strigăm! N-a venit! Cum a putut, după toate momentele minunate trăite împreună? Împreună?

Nu prea ştim ce se întâmplă cu cel în fața căruia uşa nu s-a deschis. Iese din platou şi-şi vede de viața lui. Dacă emisiunea va rezista suficient de mult, o să-l revedem, probabil, în câțiva ani, cu o altă poveste de iubire care şchioapătă şi are nevoie de intervenție chirurgicală în direct.

Trist este că unii vin prea târziu la *Din dragoste*. Atât de târziu încât au apucat să facă un copil care, probabil, se uită disperat la televizor să vadă cum mămica şi tătucu se acuză reciproc de grozăvii şi se roagă unul pe altul să nu plece. De dragul copilului…!

Cine se uită la această emisiune are şansa unică de a-şi pune întrebări. De a-şi analiza propriile relaţii. De a evalua comunicarea dintre ei. Sau, dimpotrivă, de a se ghemui unul în celălalt cu gândul nerostit „noi suntem diferiţi, nouă nu ni se poate întâmpla“. (Ca şi cum în iubire, lucrurile se întâmplă sau nu, noi fiind simpli receptori şi executanţi ai unei voinţe superioare care decide la un moment dat că Marinel nu poate trece pe lângă Maricica fără să se îndrăgostească). Dar îşi notează, în toiul nopţii, când celălalt a adormit, adresa emisiunii. Aşa, pentru orice eventualitate…

Aseară, însă, am văzut ceva deosebit. Doi oameni care se iubeau. Doi oameni trecuţi de prima tinereţe care îşi ştiau cele mai mici cotloane, doi oameni care, atunci când rosteau numele celuilalt, luminau întreg ecranul. Doi oameni care au trecut împreună prin cumplite încercări ale vieţii, pentru care o nouă dimineaţă alături de celălalt este un dar dumnezeiesc, pentru care secunda departe de celălalt seamănă cu un somn dominat de un coşmar dureros. Nici nu ştiu cum îi cheamă. Doi Oameni. Care se iubesc. N-au venit să-şi povestească frustrările şi eşecurile, n-au venit să ceară înţelegere şi să creeze momente penibile în Caravana Dragostei. Au venit, pur şi simplu, pentru a spune lumii întregi că merită să creadă în iubire, aceea profundă, în care oamenii se scufundă mici şi ies gigantici, în care eu şi tu nu mai înseamnă nimic, există doar noi. Să spună lumii că iubirea nu înseamnă instinct şi goană de singurătate ci grijă, responsabilitate, respect, cunoaştere şi vibraţie.

Le mulţumesc! Pentru că există astfel de oameni merită să credem în iubire.

ALTFEL - nr. 24 - aprilie 2001

Internetul - o simplă unealtă

Sunt printre acei români, al căror număr creşte încet, dar constant, care au acces la Internet. Dotat cu un calculator cam depăşit, am posibilitatea de a mă cufunda, de câte ori simt nevoia, în acest univers fascinant pentru unii şi total necunoscut pentru alţii.

Trebuie să recunosc faptul că mă număr printre primii.

Am descoperit Internetul acum 3 ani, în America, la Universitatea la care studiam. Acolo, accesul la Internet e de mult o banalitate. Tot acolo am pus prima oară mâna pe un calculator. Nici astăzi nu înțeleg mai nimic din principiile funcționării calculatoarelor şi nici de ce se blochează sau o iau razna exact când nu am salvat ce scriam, dar am învățat să le folosesc. Am reuşit chiar să nu mă mai agaseze ilogicitatea unor manifestări ale acelor aparate create special pentru a fi logice. Sau, aşa cum ar spune specialiştii, am trecut peste incapacitatea mea de a comunica „afectiv" cu aceste maşinării.

Dar, revin, am învățat să le folosesc. Întâi am descoperit e-mail-ul. A fost uluitor să vezi cum gândurile tale pot ajunge în celălalt colț al lumii în câteva minute. Asta, dacă nu cumva serverul e „aglomerat". Apoi am intrat pe Internet. M-a copleşit de prima oară acest univers paralel în care legile sunt cu totul altele decât în viața de zi cu zi, în care oamenii sunt doar o înşiruire de simboluri matematice, camuflate, de cele mai multe ori, de pseudonime (nickname).

Cu ocazia asta am redescoperit un lucru. Oamenii vor să comunice. Sunt disperați să comunice. Şi ce alt mijloc mai anonim decât Internetul, ar fi putut găsi? Un mijloc care nu-ți cere responsabilitate, poți pleca oricând şi poți spune orice, fără teama că vei fi privit dezaprobator. Cea mai bună cale de a spune ceea ce gândeşti şi de a-ți păstra imaginea nealterată. Şi noi, oamenii, ținem atât de mult la imagine. În viața reală nu poți dispărea în neant atunci când te simți încolțit sau nu mai ai argumente. Nu poți invoca o cădere a rețelei atunci când ai de dat unele răspunsuri. Şi nici nu prea poți să-ți afişezi doar acele idei „care dau bine" şi nici nu poți face pe grozavul fără teama de a fi pedepsit pentru asta. Am, mai nou, un program de chat. Şi e fascinant să vezi cum te apelează (aşa cum ți-ar ciocăni în miez de noapte un necunoscut la uşă) oameni care nu ştiu nimic despre tine, despre care nu ştii nimic, dar care vor, pur şi simplu, să-ți dea un semn că există. Cei mai mulți dintre ei sunt nemulțumiți de calitatea relațiilor inter-umane din lumea reală, dar nu au forța de a lupta pentru a schimba ceva. Şi aleg calea mai uşoară. Dar intenția este aceeaşi. De a comunica, de a spune ceea ce gândesc, de a arăta că au şi părți bune, de a găsi oameni dispuşi să-i asculte, oameni care să le dea senzația că sunt acceptați, că sunt înțeleşi.

Comunicarea între doi oameni presupune mai mult decât un simplu schimb de cuvinte, meşteşugit înşiruite. Comunicarea presupune mai întâi stabilirea unei relații. Presupune încredere şi deschidere. Acea deschidere şi acea încredere pe care ți le dau anonimatul şi posibilitatea de a fugi oricând sunt ca şi curajul celui care se crede un mare strateg cufundat în jocuri de

război pe calculator.

E adevărat că, uneori, te poate ajuta faptul că celălat nu ştie prea multe despre tine. Dar asta nu e, neapărat, un lucru bun. Pentru că arată cât de dependenți suntem de aparențe, cât de greu ne este să nu interpretăm totul prin prisma senzațiilor. Internetul te fereşte de acest lucru. Dar nu ne vindecă. Ba dimpotrivă, ne vine din ce în ce mai greu să facem față unei discuții „face to face" în realitate. Ne e din ce în ce mai greu să-i privim în ochi pe interlocutori, obişnuiți atât de mult cu sclipirea impersonală şi rece a unui monitor.

E adevărat că poți învăța multe de pe Internet. Dacă vrei, poți ajunge la informații pe care, în maniera clasică (televiziune, biblioteci, radio) ar trebui să le cauți mult timp. Dar vrei? Intrând în orice top (luați, de exemplu, top100.ro) constați că cele mai vizitate pagini nu sunt cele dedicate culturii, informației generale sau prezentării marilor personalități ale omenirii. Cele mai căutate sunt cele care conțin bancuri şi caricaturi. Deşi nu apar în top, site-urile sexi sunt şi ele printre prefe-ratele utilizatorilor de Internet. O fi bine? O fi rău?

Concluzia? Internetul este o simplă unealtă. Utilitatea ei este dată de capacitatea noastră de a o folosi pentru a evolua. La fel ca şi în viață. Toate lucrurile au exact acea valoare pe care le-o dăm noi. Ne îndepărtează unii de alții? Asta e doar voința noastră şi nu vina uneltei. Ne face mai nesociabili? E din cauza fricii noastre de a ne asuma responsabilități.

ALTFEL - nr. 25 - mai 2001

Pledoarie pentru randament uman

Am primit de ziua mea o carte. Nimic ciudat până aici. Cartea este despre prietenie. Deja începe să sune straniu, pentru că nu se prea scriu cărți cu un asemenea subiect. Fie că oamenii au senzația că ştiu ce înseamnă prietenia (e deajuns să-i asculți când spun cum au ei o mulțime de prieteni, ca şi când ar fi cartofi pe care îi scoți din pământ şi-i bagi în traistă până te plictiseşti), fie că nu-i dau mare atenție (la ce-ți trebuie prieteni față de care să te simți responsabil?) fie că au, cu adevărat prieteni şi nu simt nevoia să citească sau să scrie despre această experință unică, dar atât de intimă.

Lucrurile devin cu adevărat nelalocul lor când descoperi că autorul cărții respective este un american! Până acum îi ştiam mult prea preocupați să scrie cărți despre cum să câştigi bani mai repede, cum să-ți faci subalternii să te iubească şi cum să devii o persoană responsabilă, scriindu-ți pe o hârtiuță şi recitând cu voce tare ori de câte ori ai ocazia „sunt cel mai bun, cel mai deştept şi cel mai inteligent“. Majoritatea cărților „psihologice“ te învață nu cum să te schimbi ci cum să dai senzația că o faci. Nu cum să devii sincer ci cum să minți fără să deranjezi pe nimeni. Mii de volume care, vândute, aduc sume echivalente cu PIB-ul României, sunt citite pe nerăsuflate de americani, din dorința de a-şi uşura viața, atât de plină de cotidianul material.

Mult timp după ce m-au enervat cărțile de acest gen, am realizat că, de fapt, oamenii nu vor să se schimbe. Ei ar vrea doar să poată rămâne aşa cum sunt dar să nu mai piardă nimic din cauza comportamentului lor. Învață astfel cum să-şi cosmetizeze aparențele pentru a-şi putea camufla cu succes defectele. În loc să devină mai responsabili sau mai profunzi, mai umani sau mai conştienți de ceilalți, învață cum să mimeze toate aceste lucruri spre bucuria apropiaților şi satisfacția proprie că nu mai sunt respinşi şi că viața li se umple brusc de succese. Nu e de mirare succesul pe care îl au aceste cărți. Viața celor care urmează sfaturile chiar se umple de succese. Pentru că volumele respective nu fac altceva decât să deconspire meca-nismele societății în care trăiesc. Ele nu spun că aşa e bine pentru un om. Ci că aşa e bine pentru un om care nu are puterea să lupte cu el şi cu societatea strâmbă şi care nu vrea decât să se poată bucura în linişte de toate fructele unei orânduiri sociale (şi umane) prestabilite. Totul e să înveți regulile care stau la baza funcționării societății, oricât de anormală ar fi aceasta. Dar să revin la cartea Importanța prieteniei de Alan Loy McGinnis. Cu ideile anterioare în cap, e de înțeles de ce am privit-o cu scepticism. Mă aşteptam la un compendiu de reguli de aur, precum: nu spune celui apropiat ce gândeşti sau nu-i arăta că greşeşte. De data aceasta m-am înşelat şi mă bucur că pot să recunosc acest lucru, neînțelegând prin asta că-mi iert generalizările, uneori prea pripite.

Alan McGinnis reuşeşte, într-un limbaj accesibil să redea cu mare exactitate esența unei relații de prietenie, fie că există între doi soți, doi membri ai unei familii sau între doi oameni, pur şi simplu. Cartea e construită tipic. Se dau reguli de urmat pentru a avea o relație solidă. Cu toate acestea, regulile sunt explicitate cu lux de amănunte, exemplificate cu experiențe personale ale lui McGinnis, în calitatea lui de psiholog. Se pleacă de la o premiză care ar putea părea multora ciudată: nimic nu-ți va merge în viață dacă

nu eşti capabil să stabileşti o relaţie de prietenie. McGinnis e categoric şi în această privinţă. Prietenia nu e amiciţie. Nu înseamnă o bârfă între femei sau o bere băută de doi bărbaţi. Prietenia este cea mai pură relaţie şi cea mai profundă. Şi pentru ea merită să te schimbi. Dar nu cosmetizând defectele ci conştientizându-le şi eliminându-le pe rând.

E uimitor să constaţi că într-o societate bazată pe randamentul material, există oameni care pledează pentru randament uman. Care spun că societatea ar fi mai bună şi oamenii mai mulţumiţi de viaţa lor dacă ar ştii să-şi facă şi să-şi păstreze prietenii. Că nu numărul banilor, al maşinilor şi al caselor dă măsura calităţii de om ci cel al prietenilor. Din păcate se scriu puţine cărţi despre prietenie şi mult mai multe despre cum să faci bani. Şi asta nu numai în America. Importând odată cu modelul succesului în afaceri şi cărţile care îl descriu, oamenii din lumea întreagă (şi, deci, şi din România) tind să devină nişte fotomodele şcolite pentru a face faţă scurtei defilări prin viaţă. Din ce în ce mai puţini ştiu şi mult mai puţini vor să-i înveţe pe ceilalţi cum, în loc să asimileze tehnici de acomodare, să-şi valorifice calităţile umane pentru a-şi construi împreună cu ceilalţi o viaţă demnă de Oameni.

Ştiţi ce mi-a trecut prin minte? Citind cartea, scrisă în stilul de reţetar de succes, familiar din ce în ce mai multor oameni, s-ar putea ca, din neatenţie, aceştia chiar să înveţe să aibă prieteni.

ALTFEL - nr. 26 - iunie-august 2001

Vara goliciunii sufleteşti

Ca de obicei, vara românească a venit cu călduri mari, cu mult praf şi cu o avalanşă de emisiuni de televiziune, special gândite pentru a-i ţine în faţa televizoarelor pe cei care nu au prieteni cu care să-şi petreacă la umbră vacanţa sau, pur şi simplu, nu au bani pentru a colinda barurile şi discotecile, piscinele sau hotelurile de pe litoral. Şi pentru că am renunţat cu toţii, de mult, să mai gândim cu capetele noastre, am ales să copiem, pur şi simplu, modele occidentale, de cele mai multe ori, de un gust mai mult decât îndoielnic.

Aşa că, o televiziune s-a gândit să încerce formula americană de a vedea

câți tineri care se declară îndrăgostiți sunt capabili să nu uite acest lucru timp de o săptămână.

La început am fost intrigat. Mi se părea o emisiune fără sens. Ce tânăr s-ar expune oprobiului public, comportându-se indecent şi cine ar risca să fie blamat pentru că, la nici o săptămână după ce-şi declarase iubirea veşnică pentru partener, ar tăbărî pe ispită? Cu timpul, am constatat că lucrurile nu sunt niciodată aşa cum ar trebui, conform ideilor noastre preconcepute. Ba chiar dimpotrivă. Lăsând la o parte ipoteza unui teatru total, în care actorii, fie ei concurenți, fie ispite, au fost plătiți bine pentru a mima infidelitatea, lesbianismul sau prostia pură, trebuie să accept faptul că nu mă aşteptam ca noțiunea de iubire şi relațiile bazate pe aceasta să fie atât de goale de substanță şi prostituarea sufletească să fie atât de la modă printre tinerii români.

Oare cum se vor uita în oglindă cei care, după ce ciripiseră fericiți că dragostea lor e veşnică, au uitat în doar o săptămână de marea lor iubire pentru o persoană pe care au cunoscut-o mai ales ca partener de plajă, dans în discotecă sau mult-apreciata bătaie cu perne? N-am văzut sau, poate, realizatorii au tăiat la montaj, de teama scăderii audienței, momente de dialog puțin mai profund decât o baltă rămasă pe trotuar după ploaie. Singura grijă a tuturor participanților la acest circ televizat a fost să arate lumii ce bine se distrează tineretul român, atunci când e plătit s-o facă.

Pe lângă degradarea continuă a ideii de distracție, care astăzi include doar jocuri cu accente sexuale şi bahice, emisiunea a pus în evidență un alt fenomen. Dezastrul relațiilor interumane care s-a accentuat în ultimii ani. Televiziunile şi ziarele fac o propagandă intensă noului tip de relații prin seriale stupide în care fiecare se îndrăgosteşte de fiecare, după care urmează sexul fiecare cu fiecare. Nu mai există iubire, nu mai există prietenie. Există doar instinct şi bani. Superficialitatea sufletească şi intelectuală e ridicată la rang de calitate esențială pentru reuşită.

Cei care au rămas împreună n-au fost intervievați de ziare, nu li s-a făcut pu-blicitate. Un ziar central îi plângea de milă unui tânăr căruia îi plac şi băutura şi femeile şi care, cu câteva luni înainte de căsătorie, era dipus să se „sacrifice“ pentru a-şi „satisface“ ispita.

Tragedia unei generații fără direcție. O generație care a învățat că valorile umane nu mai au nici un sens în această nouă societate, în care, cel mai important este să-ți vezi interesele. Şi cum ele sunt legate, în cea mai mare paarte, de satisfacerea nevoilor de bază, totul e permis pentru atingerea lor.

La anul, când, încântați de succesul emisiunii, realizatorii o vor repropune, se va înregistra, probabil, o avalanşă de solicitări venite din partea cuplurilor din toată țara care vor dori să-şi testeze iubirea pe bani.

E atât de previzibil comportamentul tinerilor români încât se premiază cei care se comportă normal. Se fac concursuri pentru a vedea cine demonstrează că tranziția românească nu i-a afectat toată structura interioară.

Nici o televiziune nu va da premii pentru cel mai bun cunoscător al liricii lui Eminescu. Pe cine interesează acest lucru? În schimb, milioane de oameni au aşteptat cu sufletul la gură ca X să cedeze. S-au făcut pariuri şi s-au ales favoriții. O națiune întreagă a urmărit cum tineri, presupuşi a fi mai curați la suflet, şi-au expus în public toată zgura unei existențe lipsite de orice jaloane cultural-umane.

Toți cei care vorbeau despre iubire pentru ca, mai apoi, să se lase „ispitiți", au aruncat în derizoriu noțiunea de dragoste.

Atât de lipsită de conținut a devenit iubirea încât, pentru a o demonstra, nu mai trebuie să construieşti alături de partener o relație care să dureze toată viața, o conştiință comună. Nu trebuie decât să rezişti avansurilor unor personaje plătite pentru asta. Nu trebuie decât să-ți ții hormonii în frâu o săptămână şi eşti declarat deținătorul secretelor iubirii.

A iubi nu înseamnă a rezista ispitei ci a fi total indiferent la existența ei.

ALTFEL - nr. 27 - septembrie 2001

Normalitatea istoriei

Preşedintele s-a împăcat cu regele. Cam asta a fost concluzia majorității jurnaliştilor şi a cetățenilor obişnuiți. Vizita fostului suveran Mihai I este mult mai mult decât atât. Prin modul în care s-a desfăşurat, fără încrâncenările şi tensiunile care au caracterizat momentele delicate ale perioadei de după 1989, evenimentul este semnalul că românii sunt pe drumul împăcării cu ei înşişi, al asumării istoriei lor, al evaluării greşelilor şi aşezării societății noastre pe un drum pe care l-a părăsit de atâtea ori. Acela al normalității.

Românii au avut de atât de puține ori ocazia să se reconcilieze cu trecutul şi cu prezentul lor încât acest moment este unul destinat să intre în istorie.

Ne e greu, uneori, să judecăm corect evenimentele sau oamenii cu care suntem contemporani. Subiectivi, deschişi sau suspicioşi, avem mereu tendința de a interpreta totul în funcție de aşteptările noastre, de ideile noastre preconcepute sau de simpatia pe care o resimțim față de protagonişti. Ultimii 11 ani sunt plini de evenimente neexplicate suficient, de oameni care au ocupat prima pagină a ziarelor, bulversând societatea prin gesturile şi vorbele lor, pentru a dispărea apoi în anonimat. Ani de confuzie, de răsturnări ale valorilor, de transformări care ne-au dat viețile peste cap. Problema nu rezidă în subiectivitatea noastră, ci în neasumarea responsabilității pentru rezultatele ei. Dintotdeauna oamenii au manipulat istoria aşa cum le-au dictat sentimentele sau rațiunea. Pentru noi, normal este doar ceea ce întruneşte criteriile noastre valorice.

În analizarea întâlnirii dintre preşedintele Iliescu şi fostul suveran Mihai I s-a folosit mult cuvântul „normalitate“. Din păcate, pentru mulți, normal e doar gestul în sine. Prea puțini s-au preocupat de implicațiile acestuia pe termen lung.

În trecut i s-a reproşat preşedintelui de acum şi de atunci, atitudinea față de fostul suveran. Privind în urmă, putem spune că a fost un alt semn al nesiguranței. Confruntați cu responsabilitatea conducerii unei societăți aflate într-un proces de transformare convulsiv, liderii de la Bucureşti au trăit tot timpul cu teama că fragila societate de după 1989 se poate cufunda

rapid în haos. S-au făcut multe greşeli. Dar s-a încercat, mai mereu, eliminarea, uneori brutală, a oricăror elemente care ar fi putut, teoretic, perturba precara stare de echilibru. Printre acestea s-a aflat mult timp şi prezenţa fostului suveran al României.

Politizată excesiv de partizanii, mai mult sau mai puţin sinceri, ai monarhiei şi folosită ca armă în combaterea puterii de atunci, problema legată de sistemul statal şi, implicit, de persoana fostului rege, a fost tratată de autorităţile de la Bucureşti ca un pericol. Poate şi la adresa poziţiilor deţinute dar şi la adresa unei societăţi mult prea divizate. Dacă opoziţia de atunci ar fi avut înţelepciunea să nu transforme o problemă umană şi, dacă vreţi, de asumare a propriei istorii, într-una politică, fostul rege s-ar fi putut bucura de un tratament asemănător celui aplicat fostului }ar bulgar. Înconjurat de sfătuitori interesaţi mai mult de capital politic şi de interese personale, Mihai I a greşit, la rândul său. De multe ori, n-a încercat să evite acele gesturi care puteau inflama relaţia cu Bucureştiul (sosirea în ţară fără viză, transferarea drepturilor succesorale fiicei sale). Nici acum mulţi oameni nu înţeleg cum un fost şef de stat, care a spus mereu că trăieşte doar pentru România, nu şi-a învăţat copii să vorbească limba ţării lui.

Acum, lucrurile s-au schimbat. Cei care agitau problema revenirii monarhiei au ieşit de pe scena politică. Fostul suveran pare să fi renunţat la orice ambiţii politice. Preşedintele Iliescu se află la ultimul mandat iar comportamentul său este mult mai lipsit de încrâncenare şi mult mai uman. Acum îşi poate permite să-şi critice în public consilierii, să vorbească despre temerile românilor fără frica de a fi acuzat de populism electoral şi, în ultimă instanţă, de a-şi repara greşelile şi de a se împăca cu foşti adversari. Această libertate în mişcări, pe care a căpătat-o după ce a trăit satisfacţia de a fi chemat înapoi de acelaşi popor care părea, la un moment dat, că nu mai are nevoie de el, îi permite lui Ion Iliescu să facă gesturi care, pomenite acum câteva luni, ar fi trezit, în cel mai bun caz, zâmbete şi remarci răutăcioase.

Şi românii s-au schimbat. Ceea ce în urmă cu 10 ani a trezit controverse violente în societatea românească, acum s-a petrecut ca un lucru normal. Chiar dacă a fost tratat mai mult ca un eveniment de presă, implicaţiile acestuia pe plan intern dar şi al imaginii externe sunt mult mai profunde.

Românii au avut de atât de puţine ori ocazia să se reconcilieze cu trecutul şi cu prezentul lor încât acest moment este unul destinat să intre în istorie.

Pentru cine e avantajos?

Cu uşurinţa cu care face apeluri la renaşterea naţională, preşedintele Iliescu glumeşte, spre deliciul presei, mult mai deschisă faţă de el ca în urmă cu 5 ani. Indiferent unde se află, redactorii îl urmăresc cu sufletul la gură, ştiind că nu vor pleca spre redacţii fără o afirmaţie a preşedintelui care merită un titlu de-o şchioapă. Şi Ion Iliescu nu-i dezamăgeşte niciodată. Acest lucru i-a adus multe avantaje. Nu mai e politicianul îmbrăcat în gri, cu formulări standard pentru orice întrebare. E acum şef de stat care răspunde jovial la întrebări şi îşi exploatează la maxim valenţele sale umane. Acest lucru nu trece neobservat de opinia publică.

O glumă amară, domnule preşedinte. Care nu pică deloc bine în momentul în care toţi românii se plâng de nivelul de trai.

Românii s-au săturat de politicienii încrâncenaţi, care deschid gura numai pentru a-şi ataca adversarii sau pentru a anunţa poporul că îi merge mai bine, cu condiţia să nu se uite în frigider. Ion Iliescu exprimă cel mai bine mentalitatea românilor. E adevărat că ei vor în NATO. Cum e şi normal, guvernul anunţă drept prioritate naţională aderarea la structurile nord-atlantice. Dar românul e şi puţin fatalist. Aşa că preşedintele ales de el dă voce gândului acestuia: „ Şi dacă n-o să intrăm, n-o să fie o tragedie“. Dacă vreţi, e expresia mentalităţii româneşti faţă cu glasul pragmatismului guvernului. Face un rău procesului de integrare? Nu cred. Noi vom intra în NATO numai dacă oficialii acestui organism vor considera că au nevoie de noi. Ba chiar s-ar putea să le convină că nu se repetă isteria anului 97 când a fost nevoie de vizita lui Clinton la Bucureşti pentru a îndulci puţin hapul neincluderii noastre în primul val.

La fel şi în cazul baronesei Nicholson. După lovitura dată României prin proiectul său de raport, guvernul reacţionează glacial şi nu-şi trimite nici un reprezentant la Otopeni, pentru a o întâmpina pe doamna raportor. Preşedintele Iliescu spune ceea ce, probabil, mulţi alţii ar fi dorit să-i spună: „Mai lăsaţi-mă cu baroneasa“. Probabil că Emma Nicholson nu va fi încântată nici de reacţia executivului nici de cea a preşedintelui. Dar sigur va fi ui-mită de cea din urmă. Asta pentru că, în Occident, un preşedinte nu-şi

prea permite să iasă din şabloanele impuse de funcţie. O va înrăi această expresie a lui Iliescu pe baroneasă? Greu de spus. Dar s-ar putea s-o pună pe gânduri mai mult decât gesturile scorţoase ale guvernanţilor. S-ar putea chiar să realizeze că nu e normal să te joci cu destinul unei ţări, s-o lauzi când te afli în capitala ei şi să ceri excluderea din marea construcţie europeană, atunci când ai ajuns la tine acasă.

Ultima perlă a preşedintelui e legată de diferna dintre salariul său şi ajutorul de şomaj din Germania. Trebuie să spun din start că salariul preşedintelui mi se pare minuscul în raport cu responsabilităţile sale. Astăzi, şeful statului român câştigă mai puţin decât o vedetă cu ifose, care-şi plimbă incultura în maşini de miliarde, mai puţin decât un buticar care vinde carne stricată în piaţă, mai puţin decât un cetăţean care valorifică nurii femeilor de pe centură.

Dar ăsta nu e un motiv să facă referire la salariul personal. Nici chiar atunci când se doreşte sublinierea situaţiei dezastruoase a nivelului de trai. O cunoaştem cu toţii, domnule preşedinte. O ştiu cel mai bine şomerii din România. Ei cu cine trebuie să se compare? Dar profesorii? Şi ei pot face comparaţii cu salariul pe care l-ar primi dacă ar munci la negru într-un bar din Occident. Îi poate condamna cineva că, în urma acestor comparaţii, aleg a doua variantă? Dar studenţii care termină o facultate şi visează la câinii cu covrigi în coadă de peste hotare? Mulţi oameni aşteaptă doar un pretext pentru a se convinge că e mai bine să plece pe meleaguri străine, în speranţa că vor întâlni acolo norocul. Ce zic oamenii aceştia când îl aud pe preşedinte că se consideră dezavantajat pentru că nu e un simplu şomer în Germania?

Poate că s-ar găsi şi resurse pentru cercetare. Şi pentru olimpicii care primesc câteva sute de mii de lei premiu pentru efortul lor. Poate şi pentru profesorii care modelează, totuşi, membrii de mâine ai societăţii. Dacă parlamentarii nu s-ar plimba de 8,5 miliarde de lei în doar câteva luni. Dacă în loc de seminarii şi simpozioane, s-ar finanţa proiecte concrete. Dacă toţi îmbogăţiţii ilegali ar fi trecuţi prin furcile caudine ale finanţelor şi ar plăti ceea ce datorează societăţii. Prea puţin din acestea poate face preşedintele. Dar, în locul unei glume, mulţi oameni ar fi aşteptat o astfel de luare de poziţie.

O glumă amară, domnule preşedinte. Care nu pică deloc bine în momentul în care toţi românii se plâng de nivelul de trai. Puteaţi spune „din păcate“ sau să faceţi doar o constatare seacă. Aţi folosit cuvântul „avantajos“. Pentru cine e mai avantajos, domnule Iliescu?

Românii nu mai vor să schimbe

A ieşit pe piaţă un nou sondaj. De mai mulţi ani, Barometrul de opinie ne-a obişnuit cu o radiografie periodică a stării de spirit a românilor şi a schimbărilor apărute în atitudinile şi percepţiile lor. Răspunsurile date ne arată tot un popor profund nemulţumit, cu aceeaşi mentalitate, prea puţin modificată de încercările ultimilor 11 ani. Conservatori şi pesimişti, românii nu sunt dispuşi să rişte pentru a trăi mai bine şi aşteaptă lideri autoritari şi hotărâţi care să-i împingă de la spate. La nivel inconştient, şi această variantă îi sperie, pentru că, practic, ei l-ar alege tot pe Ion Iliescu, care pare să înţeleagă şi să se muleze mai bine pe structura profundă a românilor. Concluzia sondajului este una singură: românii nu mai vor să schimbe.

Nimic nou în acest sondaj: „să se revizuiască, primesc! Dar să nu se schimbe nimica…“ De unde ştiai, dle Farfuridi?

Românii se consideră la fel de săraci ca şi până acum. Prin urmare, pare logic să fie şi nemulţumiţi. Şi sunt, într-o proporţie copleşitoare. Însă, din răspunsurile date la întrebările sondajului, nu reiese şi pe cine consideră vinovat de starea actuală de lucruri. Încrederea în guvern a crescut, la fel şi în preşedinţie şi în primării. Ba chiar şi Parlamentul se bucură de puţin mai multă simpatie. Partidul aflat la putere ar fi votat de 60% dintre români. Chiar dacă ar putea da frisoane opoziţiei şi motive de sărbătoare liderilor social-democraţi, rezultatul sondajului indică o stare de spirit de moment. PDSR (aşa cum se numea în perioada realizării sondajului) a fost perceput, sub mâna de fier a lui Adrian Năstase, ca un partid omogen şi lipsit de frământările interne care au dat bătăi de cap coaliţiei ce a condus ţara până în 2000. Românii resimt o coerenţă mai mare în actul de guvernare sau în cel legislativ şi, nedorind să asiste al ciorovăielile de până acum un an, ar fi dispuşi să acorde toată puterea unui singur partid. Liderii acestuia ar trebui însă să pună frână entuziasmului. Intenţia de vot nu e egală niciodată cu rata de încredere iar poziţia de răul cel mai mic nu este de sărbătorit. Iar eterogenitatea accentuată de recenta hiperdezvoltare a partidului de guvernământ riscă să strice această imagine în orice moment. Pe de altă parte, opoziţia e percepută ca fiind slabă, iar gesturile ei ca fiind atacuri sterile la adresa puterii sau manifestări ale neputinţei prin părăsirea lucrărilor Parlamentului.

Guvernul face treabă iar opoziția face politică. De aceasta din urmă, românii se declară dezinteresați.

La nivelul perceperii liderilor politici există câteva contradicții. Plasându-l pe Ion Iliescu pe primul loc românii arată că, dacă nu i-ar opri Constituția, l-ar alege din nou ca președinte. Atitudinea aceasta vine, probabil, și din eșecul celui care, în 96 reușea să convingă românii să încerce marea cu degetul. Românii s-au lecuit de experimente și preferă figura paternală binecunoscută uneia noi dar pasibilă de surprize neplăcute. Aici apare o nepotrivire majoră cu răspunsul dat la întrebarea: „de ce este nevoie ca economia românească să meargă bine?“ 31% dintre români au nevoie de un președinte ferm, care să facă ordine în țară. Imaginea contrastează puternic cu a actualului șef al statului, aflat în ultimul timp într-o campanie de delimitare strictă de atribuțiile executive, preferând gesturi de reconciliere și de refacere a echilibrului intern.

În timp ce PDSR ar câștiga detașat alegerile, liderul acestuia și, în același timp prim-ministru, se bucură de simpatia a 49% dintre români iar guvernul pe care îl conduce se bucură de o încredere mai mică decât primăriile și CEC. În războiul direct Năstase-Băsescu, acesta din urmă pare să stea mai bine. O analiză a simpatiilor electoratului PDSR, PNL și PRM ni-l indică pe Traian Băsescu drept primul câștigător al încheierii carierei lui Ion Iliescu. Cu toate acestea, pe propriile picioare, niciunul nu are o cotă prezidențială prea mare. Deși se întrec în gesturi de autoritate și spectacole mediatice, cele mai apreciate două personalități politice ale momentului nu reușesc să convingă electoratul că ar fi o alternativă viabilă la prototipul de președinte întrupat de Ion Iliescu. E interesant de menționat că sondajul indică, printre rânduri, că un tandem Năstase-Băsescu ar reuși să întrupeze, în percepția populară, acea forță capabilă să scoată România din situația ei actuală.

Așadar, românii nu și-ar mai schimba președintele. Nici partidul de guvernământ și nici primarii. Nu și-ar schimba nici locul de muncă, oricât de prost ar fi plătit. Nici localitatea de reședință nu vor s-o schimbe. De făcut investiții cu bani picați din cer, nici nu poate fi vorba. Nici opiniile prietenilor sau rudelor nu vor românii să le schimbe. Și de ce ar face-o atât timp cât aproape 60% dintre ei nu au încredre în cei mai mulți dintre oameni?

Nimic nou, așadar, în acest sondaj: „să se revizuiască, primesc! Dar să nu se schimbe nimica…“ De unde știai, dle Farfuridi?

Victimele propriei victimizări

Ne plângem că suntem victime. Ale occidentului, ale orientului, ale comunismului sau ale capitalismului. Ne considerăm o bărcuță de hârtie pe o mare dominată de atâtea uragane, a căror declanşare depinde de o vorbă sau o trăsătură de condei într-o cancelarie a lumii. Suntm fataliști şi stăm toată ziua repetând în oglindă figura încrucişatului mâinilor sau a datului din umeri. Vecinii ne sunt duşmani, istoria ne e duşmană, vremea are ceva cu noi. Preocupați să ne plângem şi să ne gudurăm pe lângă mai marii planetei, uităm că noi ne suntem cel mai mare duşman. A pune mâna la treabă, a ne respecta angajamentele, a ne recunoaşte defectele şi a ne corecta greşelile sunt elemente ale procesului de deşteptare națională. După aceea, nimeni nu se va mai aştepta ca noi să stăm cu mâna întinsă.

Stăteam şi priveam cu ochii înlăcrimați cum suntem călcăți în picioare de cei pentru care nu există decât dorința de a domina, de a cuceri şi de a avea putere.

De mulți ani ne-am obişnuit să ne plângem: suntem trădați, manipulați, ignorați, divizați de duşmanii din afară. Ne-au asasinat liderii, ne-au pus căluşul în gură, ne-au împărțit țara cum au vrut. Şi noi unde eram? Stăteam şi priveam cu ochii înlăcrimați cum suntem călcăți în picioare de cei pentru care nu există decât dorința de a domina, de a cuceri şi de a avea putere. Şi în drumul lor către aceste obiective, n-au pregetat să ne dea la o parte. De cele mai multe ori, nici n-a fost nevoie. Ne-am dat singuri la o parte. Asta ne-a salvat, poate, ca neam. Dar nu ne-a făcut prea bine, ca națiune.

Am învățat atât de bine statul cu capul plecat. E adevărat că nu l-a tăiat definitiv nici o sabie, dar i-a lăsat multe răni adânci.

Ungaria adoptă legea statutului maghiarilor din țările vecine ei. România se agită, amenință, protestează. Ungaria merge mai departe, fără să ne bage-n seamă, spre dezideratul născut imediat după tratatul de la Trianon. Poate am putea să învățăm câte ceva de la cei care, într-o țară prea mică pentru ambițiile lor, au ştiut mereu să-şi atingă obiectivele.

Ucraina începe să foreze lângă Insula Şerpilor, încălcând toate tratatele. Ne sfidează ca şi când am fi o țărişoară ce ar trebui să mulțumească celor-

lalți pentru dreptul de a exista.

Un raportor al Uniunii Europene poate să se joace de-a „vreau să-i excludeți, ba nu vreau“ cu o națiune întreagă.

Rusia ne atenționează cu discreția unui cazac: nu intrați în NATO, dacă vă cunoașteți interesele. Şi zâmbeşte amuzată, de câte ori deschidem sfioşi gura şi întrebăm ce mai face dragul nostru tezaur. Iar noi ne revoltăm împotriva maşinațiunilor externe care nu au alt scop decât să ne pună bețe în roate, nouă, cei mai cuminți şi ascultători

Păi cine s-a grăbit să încheie tratatul cu Budapesta, pentru a răspunde presiunilor Occidentului care dorea în NATO o Ungarie fără probleme cu vecinii? Aceeaşi Ungarie care, astăzi, dă cu tifla guvernului român şi adoptă o lege numai pentru a da naştere la tensiuni ce pot fi folosite în fața ofi-

cialilor Uniunii ca dovezi că România e neeuropeană.

Cine a încheiat rapid tratatul cu Ucraina, pentru a ne putea lipi eticheta de „factor de stabilitate“, în speranța că la Madrid vom fi asimilați de NATO ca marfă de primă calitate? Am renunțat la denunțarea Tratatului Ribbentrop-Molotov, pentru că suntem europeni şi nu vrem să ne agățăm de trecut. Şi acum, trecutul vine şi forează sfidător lângă Insula Şerpilor.

La NATO am trimis cărți poştale şi bezele. Apoi l-am folosit pe Clinton pentru a ne pansa rănile lăsate de refuz. Ne-am grăbit să lăudăm bombardamentele în Iugoslavia chiar înainte de a fi aprobate de Alianță.

Acum, deveniți peste noapte mari specialişti, aprobăm, ca şi când ar conta, planul de apărare strategică, propus de Bush. Bulgaria e o țară mai mică decât a noastră. Mai săracă. Mai lipsită de resurse. Nu e o forță militară şi nici economică. Dar a învățat să stea în picioare. Şi să bată cu pumnul în masă atunci când a considerat că nu e drept ca cetățenii ei să nu circule liber prin Europa.

Suntem singurii care mai trebuie să stăm la cozi la consulate pentru vize. Cine e de vină? Occidentul, care nu ne respectă. Ne călcăm în picioare la consulate pentru a ajunge dincolo. Şi facem acolo ce facem şi acasă, aici unde nu există autoritatea necesară pentru a ne civiliza: furăm, murdărim, distrugem.

Studenții strigă în gura mare că vor să scape de aici şi să muncească în Occident. Hoți devalizează bănci şi întreprinderi pentru a ne zâmbi, apoi, din goana limuzinelor. Corupția ne sufocă, copiii orfani dorm prin canale. Când prindem ocazia, ne înjurăm țara cât putem pentru a ne demonstra cosmopolitismul. Ne facem praf toți eroii naționali şi înghițim fără discernământ tot kitsch-ul care se importă la suprapreț. Nu mai citim o carte şi ne îmbuibăm cu subcultură. Pseudointelectuali strigă în gura mare că s-au

săturat de România şi ne explică nouă, amărâților care o iubim, că patriotismul e desuet.

Nu ne respectăm noi țara. Cum am vrea să o respecte ceilalți?

Jurnalul Național - nr. 2466 - 26 iunie 2001

Paşaport cu flori presate

Republica Moldova se aniversează. N-ar fi exclus ca Bucureştiul să felicite oficial Chişinăul cu ocazia zilei naționale. Aşa se procedează între state prietene şi vecine, nu? De altfel, ne-am obişnuit atât de mult cu ideea existenței a două state româneşti şi a fatalității care le ține separate, încât au devenit supărătoare chiar şi acele amintiri de acum 10 ani când credeam, naivi, că florile sunt suficiente pentru a reface destinul unui popor. Un deceniu atât de marcat de politică națională încât acum Prutul seamănă mai mult cu Atlanticul. Nu mai vorbim de reunificare ci de paşapoarte.

Germanii au folosit şansa istoriei. E adevărat că au avut şi dorință şi bani. Nouă, românilor ne lipsesc şi una şi alta.

După 10 ani de independență, pentru românii de aici şi de acolo, n-au mai rămas decât două, trei cântece despre Basarabia şi câteva flori ce aşteaptă să fie presate între filele paşapoartelor moldoveneşti.

Pe la 9 ani, am descoperit într-un atlas oficial, o bucată din U.R.S.S., numită Republica Sovietică Socialistă Moldovenească. Prea mare mi s-a părut coincidența cu numele tărâmului, aproape mistic în ochii mei de copil, al lui Ştefan cel Mare. Am aflat mai apoi că e, într-adevăr, pământ românesc. Cei care tranzitau Chişinăul spre inimia Rusiei, în căutarea aurului ieftin şi al blănurilor, povesteau uimiți despre faptul că acolo li se vorbeşte limba.

După revoluție, toți românii au descoperit că au frați peste Prut. Au aflat că, în pofida zecilor de ani de ocupație străină, aceştia îşi păstraseră limba şi obiceiurile. Că mamă, țară şi neam sună la fel pe ambele maluri.

Şi s-a născut, din entuziasmul puternic, dar atât de efemer al neamului

nostru, impulsul de a marca simbolic credința într-un viitor comun: podul de flori. Emoționați de propriul nostru patriotism, am continuat o vreme să ne visăm reunificați. Zilnic se anunțau noi transporturi de cărți către frații noştri. Poeții şi cântăreții basarabeni apăreau la televiziunile româneşti. Se făceau seminarii peste seminarii care să arate lumii că suntem un singur popor. Milioane de români credeau că dispariția punctelor de trecere a frontierei e doar o chestiune de timp.

Şi timpul a trecut. Acum, la 10 ani după ce Moldova s-a declarat independentă, distanța dintre Bucureşti şi Chişinău pare să se fi dublat. Ne-am obişnuit să vorbim cu detaşare despre Republica Moldova. Nu mai e o prioritate.

Noi, românii, suntem obişnuiți să aşteptăm. Desigur, de cele mai multe ori, o facem cu brațele încrucişate, aşteptând ca pronia divină să-şi arate din nou bunăvoința față de noi. La fel am procedat şi cu Basarabia. Am aşteptat ca un inevitabil, credeam noi, proces de osmoză istorică, să refacă România Mare. Preocupați excesiv de bătăliile politice interne şi de scăderea continuă a nivelului de trai, n-am mai avut timp să privim spre răsărit. Firava avuție națională abia ajungea pentru hoții autohtoni. Cum să o împărțim cu moldovenii, în speranța unei virtuale uniri? Nici NATO şi nici Uniunea Europeană n-aveau nevoie de un candidat cu probleme mari în relația cu Moscova. Mai mult. Una e să sprijini 23 de milioane să depăşească pragul sărăciei şi alta e să o faci pentru 30 de milioane. Şi prea puțini din Europa s-ar fi bucurat de o Românie mare. Şi au făcut tot posibilul să ne-o arate. Iar noi, ascultători şi delăsători ca întotdeauna, ne-am resemnat să punem surdină politicii noastre față de Chişinău, până la o asfixia de tot. Investițiile româneşti în Republica Moldova sunt nesemnificative. Politica de stimulare economică a unei colaborări din ce în ce mai strânse a murit în faşă. Suntem prea săraci să le dăm energie ieftină, să construim şcoli româneşti sau să ajutăm investitorii locali să publice ziare româneşti. Nu există o politică de stimulare a acelor români care vor să facă afaceri cu Chişinăul. Şi, peste toate acestea, am devenit brusc pragmatici în politica noastră externă. Întâmplător, față de Moldova. Trebuie securizată frontiera? Introducem paşapoarte. Şi, dacă nu e suficient, o să instituim şi vize.

Între timp, la Moscova se lucrează intens la readucerea Moldovei lângă Federația Rusă. Economic sau militar, Kremlinul presează Chişinăul. Iar Voronin este exact omul care să ştie din ce direcție bate vântul. A şi spus-o, de altfel, şi la Bucureşti: țara sa va merge acolo unde i-o vor dicta interesele. Şi noi? Ei bine, le facem cadou moldovenilor, de ziua lor națională, un

pașaport turistic. Cu care să viziteze România. Iar ei se pregătesc temeinic să rupă şi celelalte legături. După circul cu limba moldovenească, a venit rândul istoriei. De 1 decembrie, s-ar putea să primim şi noi, românii de aici, un cadou. Dispariția istoriei comune. Şi apariția celei moldovenești. În care, din păcate, noi nu ocupăm nici un capitol.

După 10 ani de independență, pentru românii de aici şi de acolo, n-au mai rămas decât două, trei cântece despre Basarabia şi câteva flori ce aşteaptă să fie presate între filele paşapoartelor moldovenești.

Jurnalul Național - nr. 2472 - 3 iulie 2001

De cine se tem preoții?

De ce au românii o atât de mare încredere în Biserică? Pentru că, în marea lor majoritate, slujitorii divinității au fost adevărați lideri spirituali ai comunităților pe care le-au păstorit. Confesionalele au reprezentat singura oază în care spiritul se putea lăsa descătuşat de constrângerile unei societăți croite anapoda sau de temerile impuse de un sistem politic. Acolo nu te spovedeai unui simplu om ci aceluia care întruchipa puritatea şi forța Adevărului. Era singurul loc unde, probabil, mulți români puteau spune exact ceea ce gândesc pentru că nu-i auzea decât Dumnezeu care, oricum, le ştia cele mai ascunse idei şi trăiri. Decizia Comisiei SRI de a feri Biserica de aplicarea legii Ticu ar putea părea unora justificată prin pericolul pe care l-ar reprezenta deconspirarea existenței unor preoți care şi-au trădat vocația şi enoriaşii. De fapt ea face un imens deserviciu Bisericii.

Preoții care şi-au trădat enoriaşii trebuie îndepărtați din corpul bisericii tocmai pentru a-i păstra capitalul de încredere de care se bucură.

Preotul i-a botezat pe români şi tot el le va arăta calea spre ceruri. Între aceste două momente, el a fost cel care i-a ascultat, i-a înțeles şi i-a sprijinit, i-a iertat şi i-a ajutat să treacă peste loviturile vieții. De aceea pe mulți îi va fi cutremurat numai ideea că multe din gândurile împărtăşite în confesional au fost transmise unor instituții care nu aveau nimic de-a face cu iertarea

păcatelor şi salvarea sufletului. Probabil că, instinctiv, vor fi refuzat să creadă în această posibilitate. După 1989 am aflat cu toţii că prietenul de joacă, vecina sau chiar vărul primar, partenerii de bridge sau taxatorul din tramvaiul cu care mergeam zilnic la serviciu, ne-au trădat. Au transmis securităţii cuvintele pe care noi le rosteam în clipele petrecute împreună cu aceştia. Şi dacă unii au putut trece peste gândul că au fost turnaţi de amici sau rude, prea puţini ar accepta cu uşurinţă trădarea celor care, prin vocaţia lor, ar fi trebuit să ducă în mormânt secretele care le-au fost încredinţate de oameni prea speriaţi pentru a le duce singuri.

Iată însă că, din ce în ce mai des, această idee s-a strecurat în ziare sau luări de poziţie ale personalităţilor publice. Legea Ticu, aşa chinuită şi strâmbă cum a ieşit, urma să facă lumină. Trebuia ca fiecare să poată afla cât din capitalul de încredere investit în ceilalţi a fost irosit sau, mai grav, folosit pentru a i se face rău. Evident că, din oameni fiind compus, organismul abilitat să facă lumină, a făcut multe greşeli. Încet, oamenii şi-au pierdut încrederea în valabilitatea procedurilor alese pentru a face lumină.

Comisia SRI a hotărât să aducă acele modificări necesare corectării imperfecţiunilor legii. Şi a decis ca toţi eventualele colaborări ale slujitorii bisericii să nu ajungă la urechile enoriaşilor. Motivaţia oficială? Biserica este printre singurele instituţii care se bucură de încrederea populaţiei şi deconspirarea preoţilor-turnători ar şubrezi-o. În primul rând că cele mai mari suspiciuni se nasc atunci când nu ai posibilitatea să verifici corectitudinea cuiva. Se ştie sau se presupune că au fost destui preoţi care au colaborat cu fosta Securitate. Faptul că nu va exista o confirmare sau o infirmare oficială nu poate decât să dea o lovitură mult mai dură încrederii pe care oamenii simpli o au în biserică. Se va naşte întrebarea: ce au de ascuns şi de ce se tem de publicarea dosarelor? În al doilea rând, logica e strâmbă şi pentru că, potrivit ei, dacă mâine, legislativul sau guvernul vor ajunge pe primele locuri în topul încrederii, va trebui adus un nou amendament legii prin care parlamentarii şi miniştrii să fie scutiţi de ruşinosul control al integrităţii morale. Unde se trage linie şi ce rost mai are legea, în condiţiile în care unii sunt mai egali decât ceilalţi nu pentru că sunt mai corecţi şi mai demni de stimă ci pentru că ar putea să nu fie aşa?

Pe de altă parte, e greu să nu vezi şi interesele politice care au stat în spatele acestei decizii. Faptul că nici un membru al comisiei n-a votat împotriva amendamentului arată că toate partidele, conştiente de influenţa pe care biserica o are asupra românilor, sunt mult mai interesate să o folosească, făcându-i o favoare, decât s-o piardă ca aliat, punând-o într-o postură oarecum ruşinoasă. Mai curând comisia ar fi trebuit să amendeze

legea astfel încât să împiedice scandalurile penibile ca cel în care un obscur angajat al CNSAS a făcut valuri cu un presupus dosar al Patriarhului. E posibil ca acel eveniment, condamnat de cea mai mare parte a societății românești, să-i fi speriat pe liderii bisericii care au solicitat o exceptare a preoților de la aplicarea legii. Dar e o greşeală. Decizia Comisiei SRI face bisericii mai mult rău decât bine.

Preoții care şi-au trădat enoriaşii trebuie îndepărtați din corpul bisericii tocmai pentru a-i păstra capitalul de încredere de care se bucură. Biserica însăşi ar trebui să fie prima interesată să se curețe de acele uscături care, chiar dacă nu i-au adus atingere imaginii, i-au pătat valoarea, pentru că un păcat rămâne un păcat chiar dacă nu este mărturisit.

Polițiștii timorați „şi-au revenit"

După revoluție, milițienii, transformați prea brusc în polițişti, au devenit o țintă a antipatiei populare, îndreptate împotriva a tot ceea ce a reprezentat autoritate în vechiul regim. Polițistul care încerca să ducă la secție un hoț prins cu mâna în buzunarul altcuiva primea un discurs despre libertate şi drepturile omului, de-i trecea cheful de ordine şi disciplină. Şoferii nu mai opreau la semnalul agenților sau o făceau numai pentru a-i explica furioşi că nu mai sunt obligați să respecte lumina roşie, aceasta simbolizând, aşa cum ştie toată lumea, comunismul de care tocmai am scăpat. Ceea ce, aşa cum ni s-a explicat, i-a timorat pe reprezentanții legii. Ei bine, acum, după 11 ani, putem constata că şi-au revenit.

Românii au nevoie să-i respecte şi să aibă încredere în cei trimişi să-i apere zi de zi de cei care calcă în picioare normele unei societăți civilizate.

Polițistul a fost întotdeauna reprezentantul legii şi al autorității cel mai apropiat de oameni. Era accesibil şi oferea rapid senzația că oamenii nu sunt de capul lor şi că orice încălcare a normelor de conviețuire în societate va fi drastic sancționată. Pentru a apela la justiție ai nevoie de bani şi timp.

Pentru a ajunge la guvernanți, trebuie să ai relații și tupeu. Și-atunci, la cine să apelezi în viața de zi cu zi? La polițist. Pe care îl chemi pentru că vecinii fac prea mult zgomot, că o gașcă de hoți ți-a spart mașina, că un individ nespălat te îmbrânceşte în autobuz, pentru că vânzătoarea te înșeală la cântar sau pentru că, pur și simplu, te simți în nesiguranță pe o stradă întunecoasă din capitală. Este personajul de încredere. Este cel care aduce printre noi muritorii, ordinea și domnia legii. Sau așa ar trebui să fie.

Pentru că, amețiți de puterea acordată nu prin statutul oficial, care are multe hibe, ci de mentalitatea populară, mulți polițiști s-au gândit că nu merită să-şi rişte sănătatea sau viața doar pentru mulțumirile rostite de un cetățean pe care l-au scos dintr-un impas.

Ziarele sunt pline cu articole despre polițiști care solicită și primesc șpagă, care bat un infractor până îl omoară sau dau un cetățean italian cu capul de toți pereții pentru că și-a permis să semene cu un hoț de mașini autohton. Polițiști care, beți fiind, accidentează mortal pietonii. Și, ca să fie tacâmul complet, am avut posibilitatea, noi, amărâți contribuabili, să admirăm ce vile și-au construit capii poliției, probabil, din solda indexată trimestrial. Ca și când ar fi participat la un concurs național, comandanți mai mari sau mai mici și-au construit palate în zone lipsite de smog și zgomot, acolo unde să se poată retrage, după câteva ore petrecute în birouri, rezolvând mari cazuri de corupție.

Să fiu bine înțeles. Sunt convins că majoritatea polițiștilor încearcă să-şi facă datoria cinstit. Dar, din păcăte, despre aceştia nu se vorbeşte şi nici nu interesează pe nimeni ce situație locativă au. Mai mult. Am fost întotdeauna în favoarea stimulării adecvate a oamenilor legii pentru ca aceştia să-şi poată face datoria fără să fie tentați de ciubucuri mai mici sau mai mari.

Pe de altă parte, statutul polițistului ar trebui să-i asigure acestuia toate pârghiile pentru ca munca lui, pusă exclusiv în serviciul cetățenilor, să fie eficientă. Cu riscul de a fi taxat ca tributar al mitologiei cinematografice americane, trebuie să-mi mărturisesc admirația față de legislația de peste ocean care îl pedepseşte crunt pe cel ce îndrăzneşte să agreseze un polițist sau să nu respecte indicațiile date de acesta. La noi, tânărul care trece pe roşu aruncă o carte de vizită înspre polițistul din intersecție și-l invită să-l sune pe taică-su. Hoții prinși sunt eliberați a doua zi de magistrați. Marii corupți defilează pe micile ecrane.

În aceste condiții, e dificil să nu-ți încalci principiile, dacă le-ai avut vreodată, și să nu profiți și tu, ca toată lumea, de apele tulburi ale tranziției în care poți să pescuiești fără teamă pungi cu bani de la rechinii pe care ar tre-

bui să-i trimiți în acvarii securizate. Dar asta nu poate fi o scuză. Tocmai o astfel de societate are mai multă nevoie de polițiști integri şi dedicați profesiei lor.

De aceea, pentru că tocmai s-au „aniversat“ cu mult fast, ministrul Rus le poate face cel mai potrivit cadou. Să taie în carne vie, să facă o curățenie generală şi să-i trimită pe toți galo-nații corupți în vizită prelungită prin penitenciare şi nu doar în alte birouri, ferite de ochii presei. Astfel le va reda demnitatea celor care mai cred în misiunea lor de polițiști. Şi cetățenilor, convingerea că există în România lege şi ordine.

Românii au nevoie să-i respecte şi să aibă încredere în cei trimişi să-i apere zi de zi de cei care calcă în picioare normele unei societăți civilizate. Dar dacă printre aceştia din urmă se găsesc chiar polițiști, cetățenii de rând nu mai au nici o şansă. Decât să se îndrepte spre vilele mai marilor poliției care, pentru a scoate şi un ban de pensie, ar putea organiza vizite de grup la prețuri modice.

Jurnalul Național - nr. 2477 - 9 iulie 2001

Învățământul - extremă urgență

După 11 ani de reformă a învățământului, destinată ridicării acestuia la nivel mondial, singura reuşită este legată de capacitatea absolvenților de a se întrece în lipsa culturii generale cu orice tânăr occidental. Răsturnarea valorilor în societatea românească a avut cel mai nefast efect asupra tinerilor. Înainte de 1989, singura şansă pentru a reuşi în viață era să faci şcoală. Şi să o faci bine. După 1989 s-a putut vedea cum e suficient să faci puțin trafic cu blugi pentru a avea bani. Cei mai mulțumiți de viața lor nu mai erau cei care învățau, ci cei care nu mai pierdeau ani prețioşi tocind băncile şcolilor şi-şi valorificau simțul comercial. Sigur, problema rămâne la nivel individual, până la urmă. Fiecare trebuie să decidă ce-şi doreşte de la viață şi în ce mod va încerca să-l obțină. Dar la nivelul societății, problema nu poate fi rezolvată la fel de simplu.

Cine mai are curaj să susțină că, dacă ai carte, ai parte? Poate, doar, dacă e vorba de cărți de credit.

De 11 ani învățământul românesc se reformează. Rezultatele examenelor de Capacitate şi Bacalaureat de anul acesta sunt un indice clar al eşecului. Din ce în ce mai puțini elevi, profesori sau părinți sunt mulțumiți de ceea ce se întâmplă în şcolile româneşti. Şi, prin urmare, sunt din ce în ce mai sceptici în legătură cu utilitatea rolului lor. Mulți dascăli, nemulțumiți de pierderea statutului de personaj central al comunității şi de salariile de mizerie pe care le primesc, devin blazați şi mult mai interesați de căi alternative de câştig. De aceea mult din interesul pentru elevi şi materia predată este păstrat pentru orele particulare de meditații. Elevii nu-şi mai respectă profesorii. Bombardați cu o imagini despre victoria nonvalorii asupra societății româneşti, elevii nu mai cred în utilitatea educației. Şi nu mai există nimeni care să-i îndrume. Profesorii nu mai fac nici un efort pentru a construi ci se mulțumesc să aştepte soneria. Părinții sunt mult prea preocupați de căutarea de resurse pentru supraviețuirea materială a familiei lor. Mass-media promovează în special parveniții şi vedete posesoare de maşini luxoase. În aceste condiții, cine mai are curaj să susțină că, dacă ai carte, ai parte? Poate, doar, dacă e vorba de cărți de credit.

În Statele Unite, administrația Clinton a conştientizat pericolul reprezentat de o societate bogată, dar semianalfabetă. Chiar dacă e mai uşor de condus, în condiții normale, deseori scapă de sub control şi dă naştere la incidente grave ca cel din Los Angeles, devastat de populația de culoare după achitarea celor care uciseseră în bătaie un negru. De aceea, învățământul a devenit o prioritate națională, cea mai mare parte a bugetului federal mergând spre sectorul educației. La nivelul societății româneşti avem tot felul de priorități naționale: câinii comunitari, hainele second-hand, NATO, UE. Singura care ne-ar ajuta să le rezolvăm pe toate celelalte e ignorată: învățământul. Nimeni nu pare să înțeleagă că toate problemele cu care ne confruntăm sunt din cauza educației deficitare: rămânerea în urmă la nivel economic, mizeria de pe străzi şi convulsiile clasei politice. Şcoala, în orice societate, e cea care formează oamenii. E cea care construieşte scări de valori şi dezvoltă mentalități colective bazate pe acestea. Şcoala nu e doar un hobby. Ea trebuie văzută ca cel mai important pilon al strategiei de construire a societății de mâine.

Dar, despre ce strategie putem vorbi când o treime dintre elevii de şcoală generală nu sunt în stare să ia examenul de capacitate? Sau când liceul din Basarabi n-a reuşit să dea țării nici un absolvent cu diplomă de bacalaure-

at? Încercăm să dregem busuiocul, organizând noi sesiuni de examene. Ne mai lăudăm cu olimpicii noştri, după care le îndesăm în buzunar o sută de mii de lei, ca recompensă pentru efort, şi-i trimitem acasă. Şi, dacă în câțiva ani, procentul de absolvire va scădea sub 50%, vom putea să ne punem problema managerial şi să desființăm sistemul de învățământ.

Realitatea se schimbă. Şi şcoala ar trebui să țină pasul, să-şi schimbe stilul de a face educație. Programele ar trebui aerisite. Accentul ar trebui pus pe idei şi nu pe date de tot felul. Elevii ar trebui să fie stimulați să gândească, nu să memoreze materia. Ar trebui ajutați să-şi descopere abilitățile şi interesul pentru anumite domenii.

Aş putea fi acuzat că susțin necesitatea educației şi a culturii generale în timp ce oamenii n-au ce mânca. Sigur, e un punct de vedere. Chiar dacă mulți nu sunt de acord, cred că situația actuală a societății româneşti se datorează în mare parte incapacității acesteia de a se adapta la realitate. Iar această deficiență vine din lipsa unei viziuni coerente şi complexe asupra lumii în care trăim. O societate nu e construită pe elemente disparate, mulțumite de propria bunăstare, ci pe legăturile dintre acestea. Evoluția ei se bazează pe dezvoltarea şi eficientizarea conexiunilor interne şi ale celor cu exteriorul. Lipsa oricăror informații despre noi, despre ceilalți, despre univers şi umanitate nu face decât să gripeze acest proces de evoluție.

Jurnalul Național - nr. 2478 - 10 iulie 2001

Mihai Viteazul, dă napolitana înapoi!

Zilele trecute, premierul Năstase, în spiritul modern, al discursului liber, fără prea multe inhibiții diplomatice, a dat semnalul rebeliunii împotriva profesorilor de pretutindeni care ne tot dau lecții despre democrație, orfani, prostituție, câini comunitari. Bănuiesc că această nouă atitudine demnă va fi fost pe placul românilor obişnuiți până acum cu admiratul plecăciunilor diriguitorilor noştri la înaltele Porți de la apus sau de aiurea. Ultimii 11 ani, petrecuți în genunchi, cu ochii după cei mai lucioşi pantofi pe care să ne putem depune ofranda, ne-au format şi reflexe ciudate. De câte ori ne auzim pomeniți, suntem mult mai atenți la ce ne spun ceilalți despre noi decât la

ce ne arată oglinda. De aceea, poate, ne place să-l vedem pe Mihai Viteazul furând o napolitană. Ne simțim mai puțin vinovați că nu ne-am putut interpune între el și generalul Basta.

Ne-am pus istoria gaj la prăvălia cu kitsch-uri importate şi ne mirăm că nimeni nu vede în noi decât cumpărători de duzină

Românii nu mai au de mult repere. Singurele noastre direcții sunt stabilite de conjuncturi iar comportamentul nostru e, cel mai adesea, ezitant și contradictoriu. Ultimii ani ne-au adus multă confuzie, mai ales în modul de a ne privi în oglindă. Noi n-am fost niciodată campioni ai autoanalizei, dar, cel puțin, aveam câteva lucruri în care credeam, la care ne raportam şi care ne defineau în ochii celorlalți.

În general, părerea noastră despre noi este foarte bună, Poate de aceea, pesimismul unui Cioran, preocupat să sublinieze doar defectele poporului din care, vrând, nevrând, a făcut parte, mi s-a părut steril pentru că, departe de a dărâma false autopercepții, întărea un sentiment de fatalism, inhibitor. Tot ceea ce ne nemulțumea la noi, stimula, printr-un mecanism banal, autovictimizarea.

Ne aşteptăm să fim trataţi peste tot în lume ca şi când am avea la vedere însemnele heraldice ale unui popor demn. Ne lăsăm călcați în picioare la noi acasă dar afară nu acceptăm să ni se atragă atenția să nu păşim pe iarbă. Vrem să dansăm în cele mai luxoase şi exclusiviste saloane de bal dar nu prea acceptăm să ne punem frac.

Iar dacă portarul nu acceptă scuzele noastre bâiguite că ne-am uitat pantofii acasă, ne supărăm şi suferința noastră ne dă dreptul de a ne considera martiri.

Ne păcălim singuri, ne furăm speranțele unii altora, cei de jos fură de pe unde pot iar cei de sus, de la toți. Ne-am pus istoria gaj la prăvălia cu kitschuri importate şi ne mirăm că nimeni nu vede în noi decât cumpărători de duzină.

Mai nou, ne demitizăm. Renunțăm la valorile în care am crezut, eroii noştri nu mai luptă pentru dreptatea şi binele românilor ci pentru maşini şi vile de lux. Pentru că am abandonat lucrurile care ne defineau, fie ele şi puțin idealizate, am ajuns să nu ne mai respectăm ca națiune. Cu un sentiment de vinovăție ascuns adânc în subconştientul colectiv, ne umflăm pieptul şi solicităm lumii să ne trateze ca pe nişte egali. Ne desenăm singuri aureole pentru ca ceilalți să nu observe cât de delăsători suntem şi cât de rar ne ținem de cuvânt. Ne furăm singuri căciula pentru ca, mai apoi, să ne

punem măştile de oameni integri.

Într-o astfel de nouă societate, nu mai miră pe nimeni că un clip publicitar ni-l arată pe Mihai Viteazul furând o napolitană de la un copil întârziat pe străzile capitalei. La început, condiționările modului în care am fost crescut şi educat şi, implicit, ale sentimentului meu de apartenență la acest popor, mi-au provocat o reacție de condamnare a creatorilor respectivei reclame. Ulterior, am realizat că ei nu fac decât să speculeze noua stare de lucruri: într-o țară în care a conduce e echivalentul lui a fi corupt, deci, a lui a fura, într-o țară în care oricine poate face orice, şi figurile istorice pot interpreta ce rol serveşte mai bine interesului de moment. Dacă noi ne jucăm de-a copiii obedienți, pentru ca, atunci când credem că nu ne vede nimeni, să scoatem limba la cei chemați să ne controleze, nu trebuie să supere pe nimeni că Mihai Viteazul, chiulind un pic dintr-un manual alternativ de istorie, şi-a potolit „pohta", furând.

Nu vreau să insist şi nici să-i blamez pe cei care au avut unicul scop de a vinde un produs. Ca orice buni profesionişti, au ignorat simbolistica învechită şi naționalistă, şi au folosit elemente ale noii viziuni autohtone asupra noastră şi a lucrurilor care contează.

Din păcate, o publicitate, oricât de profundă ar fi, nu poate sugera dimensiunea exactă a mentalității unui popor. De aceea, am completat-o cu ştirea potrivit căreia câteva oficialități vor să-l canonizeze pe acelaşi Mihai Viteazul. Sigur, nu pe cel din reclamă ci pe celălalt, cel care a rămas pentru mulți simbolul unui trecut măreț, pe care epigonii l-ar dori uitat, pentru a nu mai exista termene de comparație. Nu cred că Mihai are nevoie de noi pentru a fi un sfânt. Avea, probabil, nevoie de noi, atunci, în jurul lui, pentru a-l feri de oameni ca Basta. încercăm acum să ne spălăm păcatele față de el, trimițându-l în rândul sfinților.

Tot noi suntem. Capabili de derizoriu şi măreție, în acelaşi timp.

Jurnalul Național - nr. 2488 - 21 iulie 2001

Târgul cu Brâncuşi

În această vară, întorcându-mă acasă, am vrut să fac un ocol pentru a vizita Târgu-Jiu şi pentru a vedea sculpturile lui Brâncuşi pe care a avut

grijă să le realizeze chiar aici. Altfel, probabil, ar fi avut soarta atelierului său şi ale altor capodopere care, din indiferența statului român, fac parte din patrimoniul cultural al altor țări. Am intrat în oraş cu convingerea că la fiecare pas voi vedea semne ale trecerii marelui sculptor. Că oraşul va musti de spiritul lui Brâncuşi. Că toate străzile, toate aleile mă vor duce spre Masa tăcerii sau spre Coloană. După puțin timp am realizat cât de naiv sunt şi că anul Brâncuşi nu înseamnă momentul redescoperirii marelui artist ci un prilej de a mai cheltui ceva fonduri internaționale şi pentru a arăta Europei cât de departe suntem şi cât de indiferenți putem fi cu simbolurile spiritualității noastre.

M-am mai gândit că, dacă tot stăm rău cu banii, noi românii, să vindem Coloana francezilor. Ei vor ştii ce să facă cu ea.

Trecând prin Târgu-Jiu, am căutat minute în şir un indicator care să-mi arate drumul spre Masa Tăcerii sau spre Coloana Infinitului. Inutil. În centru, câteva afişe anunțau cu mândrie că e anul Brâncuşi. Cel mai probabil, afişele erau destinate vizitatorilor străini. Edilii oraşului vor fi gândit că aceşti turişti sunt însoțiți de un ghid care ştie unde sunt amplasate sculpturile. Dar eu nu aveam nici un ghid. Într-un târziu am găsit parcul cu pricina. Am recunoscut Poarta Sărutului din poze. Nicăieri, nici o plăcuță care să mă lumineze, pe mine, presupus călător neştiutor, ce sunt acele bucăți de piatră sculptate. Dacă am voie sau nu să mănânc la Masa Tăcerii. Nici un punct de informare şi nici un chioşc cu vederi, pliante sau filme foto. Iar Coloana? Un stâlp aurit făcut din module. Dar ce reprezintă? Al cui e? Ce caută acolo?

Şi am realizat atunci, poate mai dureros decât altădată, cât de departe suntem de Europa. Cât de periferici suntem nu atât în tentativele noastre de a reforma economia cât în mentalitatea noastră, în inconştiența cu care ne batem joc de adevăratele noastre valori, poate singurele care ne-ar ajuta să ne ținem capul sus în aceste momente. Ne chinuim de 11 ani să intrăm în grațiile Europei.

Sigur, există o Europă pe care o putem impresiona cu succesele naționalei de fotbal. Mai există o Europă care aşteaptă să ne laude pentru creşterea PIB-ului şi una mulțumită doar că nu îi mâncăm lebedele. Ce nu înțeleg mulți este că există o Europă culturală, interesată de integrarea pe această dimensiune a României. O elită culturală, chiar dacă nu foarte numeroasă, care aşteaptă de la noi să ne respectăm statutul dat de munca şi talentul multor personalități care, în trecut, străbăteau continentul,

îmbogățindu-i patrimoniul spiritual cu creații impresionante. Există țări în care o expoziție cu operele lui Brâncuşi e mult mai mediatizată decât congresul partidului aflat la guvernare. La noi, un astfel de eveniment ar avea parte de publicitate numai pentru că s-ar înghesui la vernisaj toate fețele politicii româneşti dornice de puțină spoială culturală şi toate vedetele autohtone care ar găsi un bun prilej de a-şi parca în fața muzeului ultimul tip de Mercedes. Nu mai şochează pe nimeni, de mult, faptul că în România, despre cultură se vorbeşte cu condescendență. E tratată ca un accesoriu banal şi puțin ruginit al unei vestimentații balcanice, plină de paiete colorate şi de pie-tricele care să ne ia ochii, atunci când, plini de mândrie, ne privim în oglindă.

De ani buni, filosofia de stat a fost preluată de individul stresat de ziua de mâine. Înainte de a ne ocupa de cultură, trebuie să strângem bani. Iar după ce i-am strâns îi cheltuim pentru distracție, pentru că, nu-i aşa, viața e scurtă şi cultura un hobby pentru învinşii economiei de piață.

Mă întreb dacă, tinerii confruntați cu tot felul de ispite vara aceasta, s-ar fi apucat de citit, în cazul în care ar fi fost închişi într-o bibliotecă. Cred că acolo frământările sufleteşti ar fi fost mult mai spectaculoase. Dar nu, noi nu vorbim de cultură pentru că nu vrem să ne pierdem auditoriul. Pentru că nu se vinde. În România nu se vinde. Occidentul a reuşit să împace până şi cultura cu banii. În avantajul culturii, evident, care, spre deosebire de modelul românesc, nu mai are nevoie de mila publică.

Dar, oricât ar părea de ciudat, nu e deloc nouă ignorarea avantajelor unui popor civilizat, format din indivizi culți, cu o viziune mai complexă asupra lumii şi, prin urmare, mai pregătiți pentru a înfrunta schimbările societății şi pentru a răspunde adecvat provocărilor generate de noua realitate mondială. Aproape în toate perioadele istoriei noastre chinuite, oamenii de cultură au fost nevoiți să stea cu mâna întinsă la mai-marii zilei pentru a primi dreptul de a crea. Şi, evident, sprijinul material pentru aceasta. Campaniile electorale de după revoluție au abundat în oameni de cultură care-şi manifestau sprijinul pentru unul sau altul dintre candidați, în speranța că, odată ales favoritul lor, se va transforma în protector. Şi n-a fost să fie aşa. Odată instalat în funcție, oricare va fi fost aceea, omul politic realizează că n-are timp de mărunțişuri şi că, dacă vrea să fie reales, trebuie să se preocue mai mult de pâine şi nu de carte. Sigur, un om cu burta plină nu va căpăta automat şi dorința de a citi. Dar, un om cu carte s-ar putea să învețe la un moment dat cum să-şi facă pâinea singur.

Plecând, cu gustul amar al celui care încă mai crede în capacitatea culturii de a ridica un popor, m-am gândit că, dacă tot stăm rău cu banii, noi

românii, să vindem Coloana francezilor. Ei vor şti, cu siguranţă, ce să facă cu ea, aşa cum au ştiut să transforme în obiectiv turistic, prezent în orice ghid şi atelierul lui Brâncuşi. Pe care statul român, din indolenţă şi prostie, n-a fost în stare să-l aducă în ţară, deşi îl primise moştenire. Iar noi putem pune în loc o copie, pentru că, oricum, nu dăm doi bani pe cultură şi pe simbolurile ei.

Jurnalul Naţional - nr. 2518 - 25 august 2001

Limba română e „cool"

Se pregăteşte proiectul de lege pentru protecţia limbii române. Iniţiativa senatorului Pruteanu este lăudabilă şi, probabil, răspunde unor aşteptări ale unei părţi din populaţie. Dar problema este mult mai profundă şi nu va fi rezolvată cu această lege. Orice limbă se îmbogăţeşte prin neologisme. Uneori, la început, ele pot părea barbarisme, dar se impun în faţa variantelor autohtone. Cine şi-ar imagina astăzi o convorbire în care, în loc de cravată sau batistă, să folosim „gâtlegău" şi „nasuflete"? Sigur, probabil că mult din dulceaţa, atât de cântată de poeţi, a limbii române se va fi pierdut, dar, ca şi societatea, ea este un organism viu, care evoluează, care încearcă să ţină pasul cu schimbările pe care trebuie să le descrie. De aceea, nu cred că americanizarea limbii române este problema acum ci accentuarea analfabetismului.

Dacă nu se iau măsuri rapide, legea de care vorbim va deveni caducă pentru că nimeni nu va mai vorbi limba română şi va trebui adoptat un alt act normativ care să protejeze argoul.

Cu mulţi ani în urmă, regretatul Toma Caragiu ne făcea să râdem, încercând să citească, într-o schiţă televizată, prospectele netraduse ale unor produse de import. Pe vremea comunismului, pericolul ca o gospodină să pună sare de lămâie nemţească în loc de praf de copt american, era, evident, extrem de scăzut, pentru simplul motiv că aceste produse nu se găseau pe rafturile magazinelor de stat. Rareori ne pica în mână câte un deodorant unguresc, pe care, însă, ştiam cam toţi cum să-l folosim, fără să avem

nevoie de traducerea rândurilor explicative. Astăzi, însă, la prima vedere, a devenit serios pericolul ca un cetățean român să aibă, așa cum se exprima senatorul Pruteanu, „un disconfort intelectual“ încercând să citească un panou publicitar din centrul urbei sale. Dar nu cred că aceasta e problema.

Există, desigur, un pericol al americanizării limbii române. Dar este un pericol cu care se confruntă multe țări, pentru că, nu-i așa, istoria ne învață că națiunile cuceritoare își impun și limba pe teritoriile ocupate. În cazul dat, doar economic, pentru că nu cred că cineva mai poate contesta o anumită omniprezență tehnologică americană. Când aceasta e dublată de o avalanșă de producții cinematografice sau de televiziune care inundă ecranele din toate colțurile țării, tentația, mai ales a tinerilor, de a-și împestrița graiul cu expresii la modă, e de înțeles. Cei care o fac dobândesc, probabil, sentimentul evadării din această „periferie“ a lumii, cum este considerat de mulți colțul de aici al Europei. Maimuțărindu-i pe adolescenții americani din serialele interminabile, tinerii din România încearcă să-și creeze iluzia și a unei identități spirituale care, într-un târziu, le-ar putea aduce și același nivel de bunăstare materială.

Nu e un fenomen nou, nici la noi, unde secolul XIX a văzut inteligheția românească de salon împănându-și frazele cu expresii franțuzite (mai țineți minte acel „furculision“ al lui Guliță, din Coana Chirița?). Nu e nici măcar un fenomen autohton. Franța s-a postat de mult în fruntea ofensivei antiamericanizare. O țară cu tradiție culturală puternică n-a acceptat, prin elitele sale intelectuale, să-și prostitueze tradițiile și valorile, pentru a suna ca într-un serial cu Al Bundy. De aceea, a pus în practică o politică de susținere a tuturor mijloacelor de creație prin care să păstreze, dacă nu să îmbogățească, patrimoniul cultural și lingvistic al patriei. Și în Italia s-a manifestat o opoziție la influențele anglo-saxone. Uneori, ca în timpul lui Mussolini, această grijă pentru limba maternă a căpătăt dimensiuni hilare. Nu mai existau Baruri ci localuri pe care scria „Aici se bea“.

Poate că o lege care să apere limba română de influențe necontrolate e binevenită. Ea îi va obliga, cel puțin, pe cei care se ocupă cu mânuirea ei, să nu-și mai bată joc. Dar mult mai importantă mi se pare problema, și aici legea aceasta e ineficientă, creșterii numărului de români care nu mai știu să vorbească sau să scrie corect în limba română. Și asta nu e din vina serialelor americane de duzină sau a produselor maghiare care nu au pliantul de prezentare tradus. Acestea, eventual, au pus umărul la prăbușirea culturală a acestei națiii după 1989. Pentru gradul în continuă creștere de analfabetism e de vină întreaga societate românească, în frunte cu cei care au condus destinele țării în ultimii 11 ani. Toți miniștrii educației de până acum au tot

reformat învățământul până au reuşit să creeze un sistem nou, în care profesorii sunt blazați iar elevii, lipsiți de orice bază de cultură generală. Sigur, aceştia din urmă au la dispoziție vedetele autohtone, devenite peste noapte modele pentru tânăra generație. Şi cum, printre acestea (fie că sunt sportivi sau cântăreți de manele, oameni de afaceri sau ziarişti) sunt mulți care n-au deschis un dicționar în viața lor, efectele sunt de înțeles. Dar şi de combătut.

De aceea, înaintea acestei inițiative a senatorului Pruteanu, ignorată de țărăniști şi luată în brațe de social-democrați, ar trebui puse bazele unei politici naționale de revigorare a învățământului, de diminuare a analfabetismului. Sigur, într-o țară în care mulți oameni sărmani îşi țin copiii la treburile casei mai degrabă decât să-i lase la şcoală, problema nu se rezolvă doar schimbând o strategie educațională cu alta.

Problema nu e de ce tinerii spun „cool“ în loc de „marfă“ sau „beton“. Ci de ce nu mai citesc literatură română pentru a-şi îmbogăți vocabularul, ca să nu mai vorbim de deschiderea intelectuală pe care astfel de activități ți-o stimulează. Problema nu e că nu ştiu să citesc pe o cutie de brânză adusă de la unguri cu ce se mănâncă ci de ce mulți dintre minoritarii din această țară nu ştiu să vorbească româneşte.

La un moment dat cineva va înțelege că, înaintea PIB sau a inflației, educația este prioritatea națională. Şi că, dacă nu se iau măsuri rapide, legea de care vorbim va deveni caducă pentru că nimeni nu va mai vorbi limba română şi va trebui adoptat un alt act normativ care să protejeze argoul.

Jurnalul Național - nr. 2524 - 1 septembrie 2001